

YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NUN GETİRDİĞİ DEĞİŞİKLİK VE YENİLİKLERLE ANONİM ORTAKLIKTA SERMAYE KAYBI VE HUKUKİ SONUÇLARI

Doç. Dr. Ahmet TÜRK*

Öz

Yeni Türk Ticaret Kanunu anonim ortaklıkta sermaye kaybı ve hukuki sonuçları konusunda önemli değişiklikler getirmiştir. Özellikle sermaye kaybının tespitinde esas sermayenin yanı sıra yasal yedek akçelerin de hesaba katılması, 1/2 oranında sermaye kaybı halinde yönetim kurulunun genel kurula uygun gördüğü iyileştirme tedbirlerini sunması gerektiğinin açıkça öngörülmesi yapılan değişiklikler arasındadır. Bunun yanı sıra 2/3 oranında sermaye kaybının tespitinde yıllık bilançonun esas alınması Eski Ticaret Kanunu zamanında ortaya çıkan sorunları gidermiştir. Yeni düzenlemede 2/3 oranında sermaye kaybı halinde alacaklılara fesih hakkı tanınmaması da önemli bir değişikliktir. Çalışmada 2/3 oranında sermaye kaybına ilişkin yasal düzenlemenin gerekli bir düzenleme olup olmadığı da tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sermaye kaybı, bilanço, mali durumun iyileştirilmesi, anonim ortaklığın infisahı ve feshi

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı (e-posta: ahmet.turk@deu.edu.tr) (Makale Gönderim T.: 11.02.2016/Kabul T.: 19.02.2016)

CAPITAL LOSS AND ITS LEGAL CONSEQUENCES IN LIGHT OF NEW TURKISH COMMERCIAL CODE

Abstract

New Turkish Commercial Code has introduced material changes on rules regarding joint stock company losing its capital and its legal consequences. Among others, taking into consideration the legal reserves together with paid-in capital when calculating capital loss and the board of directors' duty to present improvement precautions at the shareholders meeting in the event of 1/2 capital loss are major revisions. Especially, the requirement to determine 2/3 capital loss from the annual balancesheet has solved the problems present at the time of abolished Commercial Code. Not entitling the creditors to file a lawsuit for dissolution when the company faces 2/3 capital loss, is a very crucial revision. The necessity of new rules triggered in the event of 2/3 capital loss are also discussed in the article.

Keywords

Capital loss, balancesheet, rehabilitation of financial status, dissolution of joint stock company

GİRİŞ

Anonim ortaklıkta sermaye kaybının hukuki sonuçları, 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu'nun (Eski Ticaret Kanunu) 324. maddesinde düzenlenmişti. Yeni Türk Ticaret Kanununda ise konu 376. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında düzenlenmiş ve önemli değişiklik ve yenilikler getirilmiştir. 376. maddenin gerekçesinde, bu değişikliklerin uygulamada sıkça rastlanılan sorunlar dikkate alınarak yapıldığı, bunun da hükme yeni bir hüviyet verdiği belirtilmektedir¹. Bunun ötesinde, getirilen değişiklik ve yeniliklerin amacının, en başta anonim ortaklığın mali durumunun sermaye kaybına yol açacak ölçüde bozulması halinde daha etkin tedbirler alınmasını sağlamak olduğu söylenebilir. Zira, sermaye kaybının tespitinde yasal yedek akçeler de dikkate alınmak suretiyle, mali durumun bozulmasının daha erken bir evresinde gerekli önlemlerin alınması zorunlu hale gelmiştir.

Yapılan yenilik ve değişiklikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Bir kere 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanununda açıkça yer almayan, ancak öğretide ve yargı kararlarında öteden beri kullanılan "sermaye kaybı" terimine maddenin kenar başlığında açıkça yer verilmiştir².

Sermaye kaybı bakımından sadece esas sermaye değil, esas sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamı esas alınmıştır.

¹ Her ne kadar madde gerekçesinde, AET'nin İkinci Yönergesinin de dikkate alındığı belirtilmekte ise de, Yönergenin ilgili 17. maddesi çok genel olup, 376. maddenin 2/3 oranındaki sermaye kaybına ilişkin düzenleme dışında tamamen İBK'nun 725. maddesinden alındığını söylemek mümkündür. Maddenin 2. fıkrası ise ETK 324/2'den alınmış, ancak bazı önemli değişiklikler yapılmıştır.

² ETK 324'ün kenar başlığında "Şirketin Mali Durumunun Bozulması" ifadesi kullanılmıştı. Bu kavram maddenin içeriği ile uyumsuzdu. Maddede mali durumun bozulması hallerinden sadece sermaye kaybı ve borca batıklık düzenlenmişti. Oysa mali durumun bozulması kavramına bunlar dışında "ödemeden aciz hali" (*Zahlungsunfähigkeit*), "işletme sermayesinin yetersizliği" (likit kaynak darlığı), ödemelerin tatili (*Zahlungseinstellung*) ödeme güclüğü gibi başka haller de dâhildir. Bu gerekçeyle kenar başlığında yapılan değişiklik öğretide olumlu karşılanmıştır, bkz., **Kaya**, Mustafa İsmail: "Ticaret Kanunu ve TTK Tasarısının Yönetim Kuruluna Anonim Ortaklığın Mali Durumunun bozulması Halinde Yüklediği Yükümlülükler, KHAD, 2007, S. 37-38, s. 7 vd., burada s. 9-10.

Eski Ticaret Kanunu 324/1'de 1/2 oranında sermaye kaybı halinde yönetim kurulunun derhal toplanarak durumu genel kurula bildireceği öngörüldüğü halde, 376/1 hükmünde yönetim kurulunun genel kurulu hemen toplantıya çağıracağı belirtilmiştir.

Eski Ticaret Kanunu 324/1'den farklı olarak, 1/2 oranında sermaye kaybı halinde yönetim kuruluna durumu sadece genel kurula bildirme yükümlülüğü değil, uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunma yükümlülüğü de yüklenmiştir.

Eski Ticaret Kanunundan farklı olarak 2/3 oranında sermaye kaybının tespitinde aktiflerin tahmini satış fiyatlarının esas alındığı bilanço değil, yıllık bilanço esaslarına göre düzenlenmiş bilanço esas alınmıştır (TTK 3376/2).

2/3 oranında sermaye kaybı halinde Eski Ticaret Kanunu'nda ortaklık alacaklılarına tanınan ortaklığın feshini isteme hakkı (ETK 436) ortadan kaldırılmıştır.

Bu makalede, yukarıda sayılan yenilik ve değişiklikleri Eski Ticaret Kanunu ile karşılaştırılarak incelenmeye çalışılmıştır.

I. SERMAYE KAYBI KAVRAMI VE TESPİTİ

A. Sermaye Kaybının Tanımında Yenilik

Türk Ticaret Kanunu'nun 376. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında sermaye kaybının hukuki sonuçları düzenlenmiştir. Bu hükümlerde esas sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının (en az) yarısının (f. 1) ve (en az) üçte ikisinin (f. 2) zarar sebebiyle karşılıksız kalması, halinde özel önlemler alınması öngörülmüştür. Öğretide bu duruma uzun zamandır "sermaye kaybı" adı verilmektedir³. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 376. maddesinin kenar başlığında da aynı terim kullanılmıştır.

6762 sayılı Eski Ticaret Kanunu 324'ten farklı olarak Türk Ticaret Kanunu 376'da sermaye kaybının tespitinde sadece esas veya çıkarılmış sermaye değil, yasal yedek akçeler de hesaba katılacaktır. Türk Ticaret

³ Bkz., **Türk**, Ahmet: Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, Ankara 1999.

Kanunu 376 anlamında sermaye kaybını çeşitli ölçütlere göre tanımlamak mümkün ise de, sonuç itibarıyla bunlar aynı sonucu verirler. Şöyle ki; bir tanıma göre Türk Ticaret Kanunu 376 anlamında sermaye kaybı, zararlar sonucu bilançoda görünen öz kaynaklar (öz sermaye) rakamının, esas (veya çıkarılmış) sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının yarısı düzeyine veya daha aşağı bir düzeye inmesidir⁴. Bu tanıma göre, esas (veya çıkarılmış) sermaye ve yasal yedek akçeler toplamı ile yıllık bilançoda görünen öz kaynaklar rakamı karşılaştırılır⁵. Öz kaynaklar esas sermaye ve yasal yedekler toplamının altında ise gerçek bir bilanço zararı (*echte Unterbilanz*), yani sermaye kaybı (*Kapitalverlust*) var demektir⁶. Ancak Türk Ticaret Kanunu 376'nın uygulama alanı bulabilmesi için öz kaynakların esas sermaye ve yasal yedekler toplamının yarısı düzeyine inmesi gerekir. Bir diğer tanıma göre ise Türk Ticaret Kanunu 376 anlamında sermaye kaybı, bilanço zararının esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının en az yarısı düzeyine ulaşmasıdır⁷. Bilanço zararı esas sermaye ve yedek akçeler toplamının yarısı

⁴ Bkz., **Bauen**, Marc/**Bernet**, Robert: Scherizer Aktiengesellschaft , Zürich/Basel/Genf 2007, N. 166 vd.; **Pulaşlı**, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, C. I, 2. Bs., Ankara 2014, s. 1173; **Kaya**, s. 12. Bir diğer tanıma göre ise TTK 376 anlamında sermaye kaybı, aktifler toplamından borçlar düşülmek suretiyle bulunan rakamın esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının yarısı düzeyine inmesidir, Bu tanım da aslında aynı şeyi ifade etmektedir. Zira aktif toplamından borçların düşülmesiyle bulunan rakam esasen öz kaynaklar (öz sermaye) dir, bkz., **Kayar**, İsmail: “Yeni TTK’ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları” (“6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu beklerken”) MÜHFHAD, C. 18, S. 2, 2012, s. 646.

⁵ Bkz., bu yönde **Pulaşlı**, s. 1173.

⁶ Bilanço zararını serbest yedek akçelerle gidermek mümkün ise gerçek bir bilanço zararı (sermaye kaybı) yoktur. Sermaye kaybından söz edebilmek için zararın tüm serbest yedek akçeleri tükettiği gibi, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının da en az yarısını geçmesi gerekir, bkz., 376. madde gerekçesi.

⁷ Bkz., **Kırca**, İsmail/**Şehirali Çelik**, Feyzan Hayal/**Manavgat**, Çağlar: Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Temel kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, Ankara 2013, s. 577; İsviçre Hukukunda **Böckli**, Peter: Schweizer Aktienrecht mit Fusionsgesetz Börsengesellschaftsrecht, Konzernrecht, Corporate Governance, Recht der Revisionsstelle und der Abschlussprüfung in neuer Fassung unter Berücksichtigung angelaufenen Revision des Aktien- und Rechnungslegungsrechts, 4. Aufl., Zürich/Basel/Genf 2009, § 13, N. 718; **Wüstiner**, Hanspeter: In Basler Kommentar-Obligationenrecht, II, Zürich 2008, OR 725, N. 18; **von Salis**, Ulysses: “Kapitalverlust

düzeyinde veya yarısından büyük ise, 376. madde uygulama alanı bulacaktır. Ancak bu son tanımın doğru kabul edilebilmesi için yasal yedek akçeler dışındaki açık yedek akçelerin bilanço zararından mahsubu ve bakiye zararın esas alınması gerekir (net zarar)⁸. Öz kaynakları yıllık bilançoda kolayca görmek mümkün olduğundan sermaye kaybını belirlemede öz kaynaklar rakamını esas almanın ve bunu esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamı ile karşılaştırmanın daha uygun olacağı kanısındayız.

Böylece yeni yasal düzenlemeye göre sermaye kaybının hesaplanmasında formül; “Esas (çıkarılmış) sermaye + yasal yedek akçeler – öz kaynaklar = sermaye kaybı” şeklinde olacaktır. Basit bir matematiksel işlemle formülü daha da basitleştirerek “**bilanço zararı – yasal yedek akçeler dışındaki açık yedek akçeler**” şeklinde ifade etmek mümkündür⁹. Yeni

und Sanierungsfusion”, In: Sanierung und Insolvenz von Unternehmen II, hrsg von Thomas Sprecher, Europainstitut, Zürich 2011, s. 149 vd.; <https://scholar.google.com.tr/scholar?bav=on.2.or.&bvm=bv.99804247.d.bGg&biw=1067&bih=495&dpr=1.5&um=1&ie=UTF-8&lr&q=related:OVVgnmM8ry-U2M:scholar.google.com/> s. 1 vd. s. 3.

⁸ Bkz., von Büren, Roland/Stoffel, Walter A./Weber, Rolf H.: Grundriss des Aktienrechts, Mit Berücksichtigung der laufenden Revision, 3. Aufl., Zürich/Basel/Genf 2011, N. 700; von Salis, s. 3. *Manavgat* da “serbest yedek akçenin zarar mahsubunda kullanılmaması halinde, bilançoda görünen zararı, serbest yedek akçeyi dikkate almadan TTK 376/1 ve 2 hükümleri bakımından esas almak sermaye kaybı kavramıyla bağdaşmaz, zira kanuni yedek akçeyi kullanmaya dahi gerek kalmadan azaltılabilecek ya da kapatılabilecek zarar herhangi bir sermaye kaybı oluşturmaz” demektedir. *Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)*, s. 577-578; aynı yönde *Kaya*, s. 11, dipn. 8. Oysa sermaye kaybının tespitinde “bilanço zararı” yerine “öz kaynaklar - esas sermaye + yasal yedekler ilişkisi” esas alındığında zaten sorun kalmamaktadır. Ayrıca gerekçede belirtildiği üzere yasal yedekler dışındaki (esas sözleşmede öngörülen veya genel kurulca ayrılmasına karar verilen tüm yedek akçelerin zarardan mahsubu gerekir.

⁹ Önerdiğimiz tanımı basit bir matematiksel işlemle basitleştirmek mümkündür: **Sermaye kaybı** = (Esas sermaye + yasal yedek akçeler) – Öz kaynaklar (Esas sermaye + yasal yedek akçeler + diğer açık yedek akçeler – bilanço zararı) = Esas sermaye + yasal yedek akçeler - Esas sermaye - yasal yedek akçeler - diğer açık yedek akçeler + bilanço zararı = **Bilanço zararı - diğer açık yedek akçeler**.

Esas sermaye 50.000, yasal yedekler 10.000, diğer yedekler 10.000, bilanço zararı 40.000 ise, sermaye kaybı = 40.000 – 10.000 = 30.000 TL düzeyindedir.

Diğer formüle (esas sermaye + yasal yedek akçeler – öz kaynaklar)= 50.000 + 10.000 – 30.000 = 30.000 TL sermaye kaybı bulunur. Öz kaynaklar şöyle tespit edilmiştir: Esas

düzenleme bakımından bilanço zararını esas alan tanıma göre de aynı formül, yani sermaye kaybı = “Bilanço zararı – yasal yedek akçeler dışındaki tüm açık yedek akçeler” formülü geçerlidir¹⁰.

Eski Ticaret Kanunu dönemindeki sermaye kaybı formülü ise “esas (çıkartılmış) sermaye – öz kaynaklar” şeklinde idi.

Getirilen bu yenilik öğretide olumlu karşılanmıştır¹¹. Zira yasal yedek akçenin tahsis amaçlarından biri de Türk Ticaret Kanunu 519/3 uyarınca zararların kapatılmasıdır. Aşağıda açıklayacağımız üzere, yeni formül ortaklığı zararlarının kapatılması için yasal yedek akçeleri çözmeye zorlamaktadır.

Sermaye kaybı, “esas (veya çıkartılmış) sermaye + yasal yedek akçeler – öz kaynaklar” formülüne göre belirlendiğine göre, konuyu netleştirmek için, Türk Ticaret Kanunu 376 anlamında esas sermaye, yasal yedek akçeler ve öz kaynaklar kavramlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Sermaye kaybının tespitinde esas alınacak esas sermaye, “ödenmiş sermaye” olmayıp, itibari bir değer olarak bilançoda gösterilen ve esas sözleşmede yer alan “esas sermaye” rakamını ifade etmektedir. Kayıtlı sermaye sisteminde ise çıkartılmış sermaye esas alınacaktır¹². Türk Ticaret Kanunu açısından, esas sermaye kavramına, eğer katılma intifa senetleri çıkartılmışsa, bunların toplamından oluşan katılma sermayesi (*Partizipationskapital*) dâhil değildir¹³. Zira, İsviçre Hukukunda İBK 656a/2 maddesinde yasada aksine hüküm bulunmadıkça katılma sermayesinin esas sermaye (pay sermayesi,

sermaye + tüm açık yedekler – Bilanço zararı = 50.000+20.000 (10.000 + 10.000) – 40.000 = 30.000.

¹⁰ Bilanço zararını esas alan tanımın, bizim önerdiğimiz tanımla aynı sonucu verdiği bir önceki dipnotta açıklanan basit matematiksel işlemde kolayca anlaşılabilir.

¹¹ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehirli Çelik)**, s. 576; **Kayar**, s. 646; **Aydın**, Alihan: “Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığa İlişkin Düzenlemesine (TK. m. 376) Eleştirel Bir Bakış” İHFM, 2012, C. LXX, S. 2, s. 101 vd., burada s. 103.

¹² Bkz., **Tekinalp, Ünal**: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul 2013, 12-125; **Pulaşlı**, s. 1172; **Üçışık, Güzin/Çelik**, Aydın: Anonim Ortaklıklar Hukuku, C. I, Ankara 2013, s. 412; **Kaya**, s. 11; ayrıca bkz., 376. madde gerekçesi.

¹³ Karş., **Pulaşlı**, s. 1172.

Aktienkapital) hükmünde kabul edildiği halde hukukumuzda böyle bir düzenleme bulunmamaktadır¹⁴.

Yeni düzenlemeye göre, sermaye kaybının tespiti sırasında esas sermaye ile birlikte hesaba katılacak olan yasal yedek akçe kavramına öncelikle Türk Ticaret Kanunu'nun 519. maddesine göre ayrılan genel yasal yedek akçe dahildir. İsviçre öğretisinde bazı yazarlar sermaye kaybının tespitinde esas alınacak yasal yedek akçe kavramına sadece üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen yasal yedek akçelerin (Türk Ticaret Kanunu 519/3) dahil olduğunu öne sürmüşlerdir¹⁵. Çünkü bu yazarlara göre yasa gereği ayrılması zorunlu olan yedek akçe sadece esas sermayenin yarısına ulaşıncaya kadar ayrılması gereken yedek akçedir. Bunu aşan yasal yedek akçeler çözülebilir ve pay sahiplerine kâr payı olarak dağıtılabilir. 519. maddenin 3. fıkrasında ayrılması zorunlu tutulan yasal yedek akçe ise, sermayenin (bağlı malvarlığının) korunması ilkesi bakımından birçok hükümde esas sermaye ile eşdeğer görülmekte, üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen yedek akçe niteliği taşımaktadır. Gerçekten, 519. maddenin 3. fıkrası uyarınca esas veya çıkarılmış sermayenin yarısına ulaşıncaya kadar ayrılması zorunlu olan yedek akçe, genel yasal yedek akçenin esas itibarıyla zararların kapatılmasına tahsis edilen kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle söz konusu yedek akçenin pay sahiplerine kâr payı olarak dağıtılması mümkün değildir. Zira, Türk Ticaret Kanunu'nun 509/2 hükmüne göre, kâr payı ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabilir. 519/3. hükmünde belirtilen yedek akçe ise, serbest yedek akçe olmayıp, öz kaynakların zararların kapatılmasında tampon işlevi gören kısmını oluşturmaktadır. Buna karşılık İsviçre öğretisinde çoğunluk, tüm yasal yedek akçelerin sermaye kaybının tespitinde esas alınması gerektiği kanısındadır¹⁶. Bir kere, yasanın lafzı böyle

¹⁴ Buna karşılık 2499 sayılı Eski SerPK 14/A maddesinde düzenlenen oy hakkından yoksun kârda imtiyazlı paylar esas sermayeye dahildi. Ne var ki, bu tür pay senetleri 6362 sayılı yeni SerPK'da öngörülmemiştir.

¹⁵ Bkz., **von Salis**, Ulysses: "Kapitalverlust und Sanierungsfusion", In: Sanierung und Insolvenz von Unternehmen II, hrsg von Thomas Sprecher, Europainstitut, Zürich 2011, s. 149 vd. aynı makale, <https://scholar.google.com.tr/scholar?bav=on.2.or.&bvm=bv.99804247.d.bGg&biw=1067&bih=495&dpr=1.5&um=1&ie=UTF-8&lr&q=related:OVVgnmM8ry-U2M:scholar.google.com/> s. 1 vd. burada s. 4-5.

¹⁶ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 718, 722; **Forstmoser**, Peter/**Meier-Hayoz**, Arthur/**Nobel**, Peter: *Schweizersiches Aktienrecht*, Bern 1996, § 50, N. 196; **Wüstiner**, BaK., OR 725, N. 18.

bir ayırıma uygun olmadığı gibi, sermaye kaybının tespitinde yasal yedek akçelerin hesaba katılmasının amacı da mali durumdaki bozulmayı mümkün olduğunca erken bir evrede genel kurulun bilgisine sunmaktır¹⁷. Ayrıca üzerinde serbestçe tasarruf edilebilen yasal yedek akçeleri her zaman çözmek mümkündür. Aksi görüş kabul edilirse, aşağıda belirteceğimiz gibi, Yeni Türk Ticaret Kanunu 376/1'in ortaklığı yedek akçeleri çözmeye sevk eden amacı gerçekleşmez.

Türk Ticaret Kanunu'nun 520. maddesinde ortaklığın kendi paylarını edinmesi halinde edinilen paylar için ödenen bedel ölçüsünde ayrılması öngörülen yedek akçeler de üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen, kar payı olarak dağıtılmayan yasal yedek akçe niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, gerekçenin aksi yöndeki ifadesine rağmen bunların da Türk Ticaret Kanunu 376/1 ve 2 anlamında yasal yedek akçelere dâhil olduğunun kabulü gerekir¹⁸. Türk Ticaret Kanunu 520/2 uyarınca ayrılması zorunlu olan yeniden değerlendirme fonu da üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen bir yasal yedek akçe olup, bu da Türk Ticaret Kanunu 376/1 ve 2'de sözü edilen yasal yedek akçelere dâhildir¹⁹.

İsteğe bağlı yedek akçeler (esas sözleşme gereğince veya genel kurul kararıyla ayrılanlar) ise, yasal yedek akçe kavramının dışında olup, "esas

karş. von **Büren/Stoffel/Weber** N. 697; **Koeflerli**, Jürg A.: Der Sanierer einer Aktiengesellschaft, Zürich 1994, s. 86.

İsviçre Borçlar kanunu 2007 revizyon taslağında ise "yasal yedekler" yerine "yasal sermaye yedekleri ve yasal kâr yedekleri" esas alınmıştır.

¹⁷ Hukukumuzda da 519. maddedeki tüm yasal yedek akçelerin hesaba katılması gerektiği görüşü egemendir, bkz., 376. madde gerekçesi; aynı yönde **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 574; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 646.

¹⁸ İsviçre hukukunda egemen görüş bu yöndedir, bkz., **Böckli**, § 13, N. 722; **Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel**, § 50, N. 196; **Wüstiner**, BaK., OR 725, N. 18; von **Büren/Stoffel/Weber**, N. 697; **Koeflerli**, s. 86. Türk Hukukunda bu yönde **Pulaşlı**, s. 1173, 1178. Bazı yazarlar ise, TTK 520 uyarınca ayrılan yasal yedek akçelerin tahsis amacının zararların kapatılması olmadığı, çözülme koşullarının yasada ayrıca düzenlendiği gerekçeleriyle TTK 376/1 ve 2 hükümleri bakımından dikkate alınmayacağı görüşü savunulmuştur, bkz., **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 574; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 646.

¹⁹ Bkz., bir önceki dipnotta anılan kaynaklar.

sermaye ve yasal yedekler” toplamına dahil edilmezler²⁰, sadece ilişkinin diğer tarafında yer alan öz kaynakların tespitinde dikkate alınırlar.

Sermaye kaybı formülünde yer alan öz kaynakların²¹ tespitinde ise, esas sermaye ile yasal, esas sözleşmesel ve isteğe bağlı yedek akçelerin tümü, dönem kârı, yeniden değerlendirme değer artış fonu gibi öz kaynak karakteri gösteren kalemler pozitif olarak yer alırken, dönem zararı ve geçmiş yıl zararlarından oluşan bilanço zararı negatif bir kalem olarak pozitif kalemlerden düşülecektir²². Kendiliğinden veya yönetim kurulunun takdiri sonucu oluşan gizli yedek akçeler çözülmedikçe (yani yeniden değerlendirme yapılmadıkça, ya da aktifler satılmak suretiyle realize edilmedikçe²³) bilançoda görünen öz kaynaklar rakamına dahil olmazlar ve sermaye kaybının tespitinde dikkate alınmazlar²⁴. Öz kaynaklar rakamı zararlar sonucu eksiye düşmüşse ortaklık yıllık bilançoya göre borca batık durumda demektir.

²⁰ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 724; **Wüstiner**, BaK., OR 725, N. 18. **Pulaşlı**, s. 1178; **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 646.

²¹ “Öz kaynak” ya da “öz sermaye” yerine bazen “öz varlıklar” terimi de kullanılabilir. Kanımızca bu terim kavramı doğru olarak ifade etmemektedir. Öz kaynaklar muhasebe tekniğiyle ilgili bir kavramdır. Bu kavram bilançonun pasifiyle ilgili olduğundan ve bilançonun pasifinde de “varlıklar”ın “kaynakları” yer aldığından biz “öz kaynaklar” terimini tercih ediyoruz. Öz sermaye terimi de aynı ölçüde doğrudur. Hukuk literatüründe borçları aşan malvarlığı (aktifler) için net malvarlığı (*Reinvermögen*) terimi kullanılır. Net malvarlığı, miktar olarak öz kaynaklara eşit ise de, bu kavram bilançonun pasifiyle (kaynaklarıyla) ilgili değildir ve bilanço terminolojisinde kullanılmamaktadır. Öz kaynak veya öz sermaye terimleri muhasebe hukukunda da tercih edilen terimlerdir. KVK. m. 192. IV’te de “öz sermaye” terimine yer verilmiştir. Alman ve İsviçre hukukunda Öz sermaye (*Eigenkapital*) terimi yanında öz kaynaklar olarak ifade edilebilecek terimlere de rastlanmaktadır; “*eigene Mittel*” gibi. Bkz., **Sleiger**, Fritz: von: Das Recht der Aktiengesellschaft in der Schweiz, 4. Aufl., Zürich 1970, s. 251. Bu konularda ayrıca Bkz., **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 24 vd.

²² Benzer açıklama için bkz., **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 646.

²³ Bu hususlarda bkz., **von Büren/Stoffel/Weber**, N. 703.

²⁴ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 724; **von Büren/Stoffel/Weber**, N. 699; **Glanzmann**, Lukas: “Haftungsrisiken der leitungsorgane in der finanziellen krise des Unternehmens”, in: Entwicklungen im Gesellschaftsrecht IX, (Hrsg. Kunz, Peter/Jörg, Florian S./Arter, Oliver), Bern 2014, s. 248-286, burada s. 272; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 121; **Pulaşlı**, s. 1178. Her ne kadar Yeni TTK iradi olarak gizli yedek akçe ayrılmasına izin vermemekte ise de, kendiliğinden gizli yedek akçe oluşması her zaman mümkündür, bkz. “Anonim

Türk Ticaret Kanunu 376, İBK 725'te olduğu gibi, sermaye kaybının tespitinde yasal yedek akçelerin de dikkate alınmasını öngördüğünden, artık sermaye kaybı, bilançoda görünen öz kaynaklarla "esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının"²⁵ karşılaştırılması suretiyle belirlenecektir²⁶. Durumu aşağıdaki örnekle açıklayalım:

AKTİF	TL	PASİF	TL.
Dönen varlıklar	20 000	YABANCI KAYNAKLAR	55.000
		Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	25.000
		Uzun vadeli Yabancı Kaynaklar	30.000
		ÖZ KAYNAKLAR	25.000
Duran varlıklar	30.000	Esas Sermaye (+)	50.000+
		Yasal Yedek Akçeler (+)	25.000+
		Dönem zararı (-)	10.000-
		Geçmiş yıl zararları (-)	40.000-
Alacaklar	30.000		
TOPLAM	80.000	TOPLAM	80.000

Yukarıdaki örnekte Türk Ticaret Kanunu 376/2 anlamında sermaye kaybı mevcuttur. Zira esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamı 75.000 TL, öz kaynaklar ise 25.000 TL'dir. Sermaye kaybı = 75.000 – 25.000 =

Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler", DEÜHFD, C. 4, S. 2, 2002, s. 173-233. burada s. 173 vd.

²⁵ Esas sermaye ve yasal yedek akçeler öz kaynakların pozitif kalemleri arasında ise de, öz kaynaklar sadece bunlardan ibaret değildir. Bu nedenle bunlar tek başına özkaynak rakamını vermez, bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, 12-125.

²⁶ Bkz., bu yönde **Kayar**, "Sermaye kaybına ilişkin tedbirlerin uygulanması için şirket aktifleri toplamından borçları çıkarıldıktan sonra kalan özsermayenin sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının yarısından veya üçte birinden daha az olması gerekir", Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 646.

50.000 TL tutarındadır. Böylece esas sermaye ve yasal yedekler toplamının üçte ikisi karşılıksız kalmıştır ($50.000/75.000 = 2/3$). Başka bir deyişle, öz kaynaklar zarar sonucu esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının üçte biri düzeyine inmiştir. Bu durum bilançonun aktif ile pasifinin karşılaştırılması suretiyle de anlaşılabilir. Bilindiği gibi bilançonun pasifi, aktifteki varlıkların kaynağını göstermektedir. Örneğimizde aktifteki 80.000 TL'nin kaynağı 55.000 TL ile alınan borçlardır. 80.000 TL'den borçlar (55.000 TL) düşüldüğünde yine öz sermaye takamı olan 25.000 TL elde edilir. Verilen örnekte, aktifteki varlıkların sadece 25.000 TL'si öz kaynaklardan karşılanmaktadır. Bu durumda esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamı olan 75.000 TL'nin üçte ikisi karşılıksız kalmış demektir. Bir diğer tanım gereğince bilanço zararından hareket edilirse, bilanço zararı esas sermaye ve yasal yedekler toplamının $2/3$ 'ü düzeyindedir.

Ancak yukarıdaki örnekte, yasal yedek akçeler çözüldüğü takdirde, daha farklı bir sermaye kaybı rakamı ile karşılaşılır: Şayet yeni düzenlemede yasal yedek akçeler öz kaynaklar – esas sermaye ilişkisinde esas sermaye tarafında da yer almasaydı, böyle bir ihtiyaç doğmayacaktı. Yeni düzenlemede yasal yedek akçeler ilişkisinin her iki tarafında da pozitif bir kalem olarak yer aldığından²⁷, bunların çözülmesi tespit edilen sermaye kaybı miktarında azalmaya yol açacaktır²⁸. Şöyle ki: Yasal yedek akçe tutarı olan 25.000 TL zararların kapatılması için çözüldüğünde, bilanço zararı 25.000 TL'ye düşecek²⁹, bu arada yasal yedek akçe de kalmayacağından öz kaynaklar rakamı sadece esas sermaye ile karşılaştırılacaktır. Bu durumda hesaplama aynen Eski Ticaret Kanunu dönemindeki gibi sonuç verecek, ancak bu vesileyle yasal yedek akçeler çözülmüş olacaktır. Böylece sermaye kaybı,

²⁷ (Esas sermaye + yasal yedek akçeler) – Öz kaynaklar (Esas sermaye + yasal yedekler + serbest yedekler – bilanço zararı) = Sermaye kaybı.

²⁸ Bkz., bu yönde **Bauen/Bernet**, N. 168.

²⁹ Yasal yedek akçelerin çözülmesi sonucu bilanço zararı = Çözülmeden önceki bilanço zararı 50.000 – çözülen yasal yedekler 25.000 = 25.000 TL:

Yasal yedek akçelerin çözülerek bilanço zararından mahsup edilmesi öz kaynaklar rakamını değiştirmez. Çözülmeden önceki öz kaynaklar = 50.000 TL (esas sermaye) + 25.000 TL (yasal yedekler) – 50.000 TL (bilanço zararı = 25.000 TL. Çözülmeden sonraki öz kaynaklar = 50.000 TL (esas sermaye) +0 TL yasal yedekler – 25.000 TL (bilanço zararı) = 25.000 TL.

50.000 TL (esas sermaye) + 0 TL (yasal yedekler) – 25.000 TL (öz kaynaklar) = 25.000 TL'ye düşecektir. Oysa bu şekilde çözülme ve mahsup yapılmamış olsaydı Yeni Türk Ticaret Kanunu 376'ya göre sermaye kaybı 50.000 TL tutarında olacak ve 376/2 hükmü gereğince durumun genel kurula bildirilmesi gerekecekti.. Anlaşılacağı üzere, sermaye kaybının tespitinde yasal yedek akçelerin de hesaba katılmasının aslı nedeni, bu yedek akçelerin çözülerek bilanço zararının azaltılmasını sağlamaktır³⁰. Zira ortaklık yasal yedeklerini çözmezse, Türk Ticaret Kanunu 376/2 gereğince tedbir alması gerekecek, ortaklığın sona ermesi dahi gündeme gelebilecektir. Bu durumdan kurtulmak isteyen ortaklık, yasal yedek akçelerini çözmek durumunda kalacaktır. Böylece bazı ortaklıkların yasal yedek akçeleri çözmek suretiyle Türk Ticaret Kanunu 509 uyarınca kar dağıtılmasını önlemesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır³¹. Eski Ticaret Kanunu döneminde yasal yedekler hesaba katılmadığından verdiğimiz örnekte bu yedek akçeler çözülme bile sermaye kaybı sadece 25.000 TL tutarında olacak ve ortaklığın sona ermesi sonucunu doğurabilecek olan 376/2 hükmü uygulanmayacaktı. Yeni düzenlemede ise aynı amaca ulaşabilmek için yasal yedeklerin çözülmesi zorunlu hale gelmiştir. Yeni düzenleme ile, yasal yedek akçeler çözülmediği takdirde, sermaye kaybını genel kurula bildirim yükümlülüğünün mali durumun bozulmasının daha erken bir evresine alınmış olduğunu söylemek mümkündür³².

Bu arada sermaye kaybının tespitinde esas veya çıkarılmış sermaye ve yasal yedek akçeler toplamı, öz kaynaklarla karşılaştırılacağından, serbest yedek akçelerin (Türk Ticaret Kanunu 521 vd.) ve dağıtılmamış kârların bilanço zararından mahsup edilmiş olup olmamasının hiçbir önemi bulunmamaktadır³³. Zira serbest yedek akçeler çözülmekle öz kaynaklar rakamında bir değişme olmayacak, bilanço zararı azalırken, aynı ölçüde öz kay-

³⁰ Bkz., **Kendigelen**, Abuzer: Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011. s. 268, dipn. 97.

³¹ Bkz., **Kendigelen**, s. 268, dipn. 97; **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 577.

³² Bkz., **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 646. Yönetim kurulu daha erken bir tarihte 376/1 ve 2 hükümlerinin uygulanmasını arzu etmiyorsa, yukarıda da açıkladığımız gibi yasal yedek akçeleri çözmelidir.

³³ Bkz., **Bauen/Bernet**, N. 168; von **Büren/Stoffel/Weber**, N. 699; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 646; Karş., **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 577.

nakların pozitif kalemleri de azalmış olacaktır³⁴. Bu nedenle 376. maddenin, serbest yedek akçelerle bilanço zararını kapatmak suretiyle genel kurulun kâr payı dağıtım kararı almasını önlemeye zorlamak bakımından bir işlevi yoktur³⁵. Zaten bilanço zararı mevcut olduğu sürece, bu zarar kâr payı olarak dağıtılabilecek fonlardan düşülmeden kâr payı dağıtılması mümkün değildir (net dönem karı, Türk Ticaret Kanunu 509/2). Sermaye kaybı halinde ise, bilanço zararı tüm yedek akçelerle kapatılmayacak kadar büyük olduğundan (esas sermayeyi de kısmen karşılıksız bıraktığından) kâr payı dağıtımı esasen mümkün değildir³⁶.

Özetle sermaye kaybının tespitinde karşılaştırılacak iki rakamın biri esas veya çıkarılmış sermaye ile yasal yedek akçeler toplamı, diğeri ise bilançoda görünen öz kaynaklar rakamıdır.

B. Sermaye Kaybının Tespitinde Esas Alınacak Bilanço

Gerek 1/2, gerek 2/3 oranında sermaye kaybı tespit edilirken yıllık bilanço, esas alınır. Bu bakımdan en önemli yenilik 2/3 oranında sermaye kaybının tespitinde artık aktiflerin tahmini satış fiyatlarının değil, yıllık bilançoya geçirilen defter değerlerinin (kaydi değerlerin) esas alınmasıdır.

³⁴ Bkz., **Bauen/Bernet**, N. 168, yazarların belirttiği üzere, serbest yedek akçelerin çözülmesi bilanço zararında bir azalmaya yol açarsa da sermaye kaybı miktarı değişmez.

³⁵ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 578; karş. **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, 12-126, yazarın belirttiğinin aksine, dağıtılmamış karların veya serbest yedek akçelerin veya yeniden değerlendirme değer artış fonunun sermayeye dönüştürülmesi (iç kaynaklardan sermaye artırımı, TTK 462), TTK 376 anlamında sermaye kaybı tutarının artmasına yol açar. Şöyle ki, Bu halde “esas sermaye ve yasal yedekler” toplamı artarken, öz kaynaklar değişmemekte, aynı düzeyde kalmaktadır. Zira bu fonlar sermayeye eklenmeden önce pozitif bir kalem olarak öz kaynaklar hesabında dikkate alınırken, bu kez esas sermaye rakamı içinde ve böylece aynı tutarda öz kaynaklara dahil olacaktır.

³⁶ Ortada bilanço zararı varken, sırf serbest yedek akçeler zararın kapatılması amacıyla çözülmedikleri için bunların kâr payı olarak dağıtılması mümkün değildir. Zira yasa, brüt dönem kârından zarar mahsup edilip net dönem karı elde edilmedikçe bunun dağıtılmasına imkan vermez iken (TTK 509/2), bilanço zararı mahsup edilmeksizin serbest yede akçelerin dağıtılabileceğini kabul etmek, 509/2 hükmünün amacıyla bağdaşmaz. Dönem kârı ve serbest yedek akçeler zarardan daha az ise, bunlar ister çözülsün ister çözülsün kâr payı dağıtımında kullanılamaz.

Diğer taraftan Türk Ticaret Kanunu 376/1 ve 2'de, "son yıllık bilanço-dan" söz edilmiştir. Bu durumda, acaba yıllık bilanço esaslarına göre hazırlanmış bir ara bilanço bu oranda sermaye kaybını gösteriyorsa yönetim kurulu son yıllık bilançonun çıkarılmasını beklemek zorunda mıdır? Eski Ticaret Kanunu'nun 324/1 maddesinde de aynı şekilde "son yıllık bilanço-dan" söz edilmesine rağmen, öğretide bunun "yıllık bilanço esaslarına göre düzenlenmiş son bilanço" olarak anlaşılması gerektiği, dolayısıyla herhangi bir nedenle düzenlenen ara bilançonun 1/2 oranında sermaye kaybı göstermesi halinde durumun hemen genel kurula bildirilmesi gerektiği görüşü savunulmuştur³⁷. Gerçekten, ortaklık şu veya bu nedenle, yasal bir zorunluluk gereği veya bir zorunluluk olmaksızın ara bilanço düzenlemiş olabilir³⁸. İşte, bu görüş benimsendiğinde yıllık bilanço esaslarına göre düzenlenen ara bilanço 1/2 (veya Yeni Türk Ticaret Kanunu 376/2'ye göre 2/3) oranında sermaye kaybı gösteriyorsa yönetim kurulunun genel kurulu toplantıya çağırması gerektiği sonucuna varmak gerekecektir.

³⁷ Bkz., **Arslanlı**, Halil: Anonim Şirketler, C. I, Umumi Hükümler, 2. Bs., İstanbul 1959, s. 96 ve dipn. 58; **Tekinalp**, Ünal: "Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması Halinde Yönetim Kurulunun ve Denetçilerin Görevi", İkt.Mal., C. XXXI, 7/1984, s. 279 vd. burada s. 281; **Pulaşlı**, s. 1176. **Öçal**, Akar: "Anonim Şirketlerde Mali Durumun Bozulmasının Ortaya Çıkardığı Bazı Hukuki Sorunlar", ATOD., 6/1975, s. 9 vd, burada s.13. İsviçre Hukukunda bu yönde **Glanzmann**, s. 272; **Bürgi**, F. Wolfhart: Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd. V, Obligationenrecht, 5.Teil, Die Aktiengesellschaft, Bd. 1, Rechte und Pflichten des Aktionärs, Art. 660-697; Bd. 2, Art.698/738, Zürich 1969. OR. Art. 725, N. 4; **Domanıç**: Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988, s. 538; von **Greyerz**, Christoph: "Prüfung, Berichterstattung und Vorgehen bei Kapitalverlust und Überschuldung", Aufgaben und Verantwortlichkeit der Kontrollstelle, Schriftenreihe der schweizerischen Treuhand- und Revisionskammer, Bd. 36, Zürich 1979, s. 9 vd. burada s. 22; **Koeflerli**, s. 82; **Lanz**, Rudolf: Kapitalverlust, Überschuldung, Sanierungsvereinbarung, (Diss.) Zürich 1985, yazar İBK.nun 725.I. maddesinde yıllık bilançonun sadece bir örnek olarak verildiğini belirtmektedir, s. 81.

Arslanlı, bu konuda özellikle 324. maddenin 2. fıkrasını dayanak göstermektedir. Çünkü bu fıkra düzenlenmiş durumlar bakımından ara bilanço açıkça bildirim yükümlülüğünün sebebi olarak öngörülmüştür, **Arslanlı**, AŞ.1, s. 96 ve dipn. 58; aynı yönde **Pulaşlı**, s. 1176. İsviçre hukukunda aynı gerekçe için bkz., **Glanzmann**, s. 272.

³⁸ Örneğin halka açık anonim ortaklıklarda dönemsel olarak ara bilançoların hazırlanması zorunludur. Aynı şekilde, ortaklığın ne miktarda tahvil veya diğer borçlanma senetleri ihraç edebileceğinin tespiti için de ara bilanço düzenlenmiş olabilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 376. maddesi yürürlüğe girdikten sonra, öğretide savunulan bir görüşe göre, 376. maddedeki 1/2 ve 2/3 oranındaki sermaye kayıplarının sadece genel kurulca onaylanan son yıllık bilançoda görülmesi halinde, bu madde hükümlerinin uygulanabilir, ara bilançonun 376/1 ve 2 hükümlerinde tanımlanan biçimde sermaye kaybı göstermesi halinde yönetim kurulunun maddede belirtilen önlemleri alması zorunlu değildir³⁹. Gerçi yönetim kurulunun, Türk Ticaret Kanunu 374 ve özellikle 375/1, "a" hükümlerinde düzenlenen yönetim görev ve yetkisi çerçevesinde, yönetim kurulunun somut olayın gerektirdiği işlemleri yapması gerekirse de, Türk Ticaret Kanunu 376/1 ve 2. hükümlerinde tanımlanmış işlemleri yapma yükümlülüğü doğmaz⁴⁰. Zira "son yıllık bilanço"nun esas alınması yasak-yucunun bilinçli bir tercihidir⁴¹. Diğer taraftan ara bilanço genel kurulca onaylanmadığından, yönetim kurulunun gereksiz yere 376. maddede öngörülen süreçleri izlemesi gerekebilecektir. Oysa genel kurulda yapılacak düzeltmelerle sermaye kaybı göstermeyen bir bilançonun onaylanması mümkündür⁴².

376. maddenin gerekçesinde ise; sermaye kaybının bir ara bilançodan anlaşılması halinde yönetim kurulunun son yıllık bilançoyu beklememesi

³⁹ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 574 vd.

⁴⁰ Bu görüş kabul edildiğinde genel kurulun olağanüstü toplantıya çağırılması da söz konusu olmayacaktır. Zira yıllık bilançonun onaylanması, olağan genel kurulun gündemine dahildir. Ancak bu görüşü savunan Manavgat, yasal yedek akçelerin çözülmesi işleminin, sermaye kaybının ortaya çıktığı bilançonun onaylanacağı genel kurulda yapılabileceği gibi, açığın tespiti üzerine olağanüstü toplanacak bir genel kurulda da kararlaştırılabileceğini belirtmek suretiyle çelişkiye düşmüştür, bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 577.

⁴¹ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 575, yazar ayrıca yönetim kurulunun kendi yetkisinde olan işlemleri yapabileceğini, genel kurulu ise "gerekli görürse" çağırabileceğini belirtmektedir.

⁴² Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 575-576. yazara göre ayrıca, TTK 376/1 ve 2 hükümlerinde öngörülen çözümler konusunda karar verme yetkisi genel kurulda olduğuna göre, sürecin işletilmesine esas bilançonun da genel kurulun onayına bağlı olan yıllık bilanço olması sistem içinde tutarlılık arz edecektir. Yine yazara göre, faaliyetlerinin özelliği gereği yılın belli dönemlerinde zarar edebilen şirketlerde genel kurulun gereksiz yere toplantıya çağırılmasını önlemek bakımından da son yıllık bilançonun esas alınması uygun olacaktır.

gerektiği, kaybın varlığının birinci fıkranın işlemesi için yeterli olduğu ifade edilmiştir. Buna rağmen yasa hükmünde bu hususta açık hüküm getirilmemesi eleştiriye açıktır. Ancak, öğretide çoğunluk, 376. maddenin 1. ve 2. fıkralarında öngörülen düzeyde sermaye kaybının ara bilançodan tespiti halinde yönetim kurulunun bu hükümlerin gereğini yerine getirmesi gerektiği kanısındadır⁴³. İsviçre öğretisinde de öteden beri hakim olan görüş budur⁴⁴.

Kanımızca da, hükmün konuluş amacı dikkate alındığında, yıllık bilanço esaslarına göre düzenlenmiş bir ara bilançonun⁴⁵ en az 1/2 oranında sermaye kaybı göstermesi halinde yönetim kurulunun derhal genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırması ve 376. maddenin 1 ve 2. fıkralarında öngörülen önlemleri genel kurula sunması gerektiği kabul edilmelidir. Hükmün amacı, belirtilen oranlarda sermaye kaybının varlığı halinde derhal iyileştirme önlemlerinin alınmasını sağlamaktır. Sermaye kaybının varlığı ortada iken ve yasa alınacak önlemler konusunda sadece yönetim kurulunu yeterli görmeyip, genel kurulun da alınacak önlemler hususunda gerektiğinde karar almasını öngörmüş iken, genel kurulun devre dışı bırakılması söz konusu olamaz. Eski Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak 378. maddede riskin erken tespiti komitesini öngören sistemde aksi görüşü savunmak mümkün olmasa gerektir.

Diğer taraftan, bilançoğu onaylama yetkisi genel kurulda olduğuna göre, ara bilançonun genel kurula sunulmasında ne sakınca bulunduğunu anlamak mümkün değildir. Sonuçta yönetim kurulu ara bilançoğu genel kurula sunarak gerekli açıklamaları yapacak ve sunulan ara bilanço müzakerelere edilecektir. Genel kurul müzakereleri sırasında durumun tartışılması ve ortaklığın gerçekte Türk Ticaret Kanunu 376/1 ve 2 hükümleri anlamında sermaye kaybına uğramadığının tespiti mümkündür.

⁴³ Bkz., **Öçal**, s. 13; **Tekinalp**, Sermayenin yarısının karşılıksız kalması, s. 281, **Pulaşlı**, s. 1175; **Kaya**, s. 12-13; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 647; **Üçışık/Çelik**, s. 412.

⁴⁴ Bkz., **Koeflerli**, s. 82; **Böckli**, § 13, N. 723; **Wüstiner**, BaK. OR 725, N. 21.

⁴⁵ Buna karşılık kanımızca sermaye kaybının tespiti ve durumun genel kurula bildirilmesi yükümlülüğünün doğması bakımından aktiflerin tahmini satış fiyatlarına göre düzenlenen bir ara bilanço esas alınmaz, aksi görüş., **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 647.

Bunun dışında, kanımızca asıl tartışılması gereken konu, yönetim kurulunun sermaye kaybının varlığından şüphe etmesi halinde bir ara bilanço düzenlemek ve 376. maddede öngörülen ölçüde sermaye kaybı varsa durumu derhal genel kurula bildirmekle yükümlü olup olmadığıdır. Alman Paylı Ortaklıklar Kanununda, yönetim kurulunun (*Vorstand*) yükümlülüklerine uygun olarak kullandığı takdire göre sermayenin en az yarısının kaybedildiğini tespit etmesi halinde de durumun genel kurula bildirilmesi gerektiği açıkça öngörülmüştür (APOK § 92/1)⁴⁶. 376. maddeye göre, durumun bilançodan tespiti zorunlu ise de⁴⁷ yönetim kurulunun sermaye kaybı şüphesi halinde ara bilanço düzenlemekle yükümlü olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Bir kere, kanımızca Türk Ticaret Kanunu'nun 378. maddesi gereği oluşturulan "riskin erken tespiti komitesi" sermayenin önemli ölçüde kayba uğradığını yönetim kuruluna bildirmişse, yönetim kurulunun derhal bir ara bilanço çıkarması ve bu bilançodan 376/1 ve 2. anlamında sermaye kaybı tespit edilmişse durumu derhal genel kurula bildirmesi gerekir. Aksi halde yönetim kurulu üyeleri ortaklığın sermaye kaybının zamanında bildirilmemesi nedeniyle uğradığı zarardan sorumlu olabilirler⁴⁸.

Ortaklığın Türk Ticaret Kanunu 378 anlamında bir riskin erken tespiti komitesi yoksa, kanımızca 369. madde gereğince yönetim kurulunun çeşitli verilerden (örneğin aylık hesaplardan) ortaklığın önemli bir sermaye kaybına uğradığı kanısına varırsa, üst gözetim görevi (Türk Ticaret Kanunu 375/1 "e") ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket etme yükümlülüğü (TTK 369, özen borcu) nedeniyle bir ara bilanço düzenleme zorunluluğunun mevcut olduğunu kabul etmek gerekir⁴⁹. Borca batıklık şüphesinin varlığı halinde

⁴⁶ Bu durumda ara bilançosu düzenlenmesi dahi gerekli değildir.

⁴⁷ İBK 725'te de aynı düzenleme mevcuttur.

⁴⁸ Söz konusu kişi ve komitelerin sadece ikaz borçları vardır ve sadece bu borcun ihlali nedeniyle sorumlu tutulabilirler. Yönetim kurulu ise ikaz gereği ara bilanço düzenleyip gerektiğinde genel kurulu toplantıya çağırmadığı için sorumlu tutulabilir, bkz., 376. madde gerekçesi.

⁴⁹ Bkz., **Arslanlı**, AŞ., I, s. 96; **Tekinalp**, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması, s. 281. **Pulaşlı**, s. 1176; **Üçışık/Çelik**, s. 412-413. İsviçre Hukukunda da egemen görüş bu yöndedir, bkz., **Böckli**, § 13, N. 723; **Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel**, § 50, N. 198;

ara bilanço düzenlenmesini öngören Türk Ticaret Kanunu 376/3, sermaye kaybı şüphesi halinde de kıyasen uygulanmalıdır⁵⁰. Nitekim 376. maddenin gerekçesinde de, mali durumdaki bozulma aylık hesaplardan anlaşıldığı takdirde, yıllık bilanço esaslarına göre bir ara bilanço çıkarılmasının gerekebileceği ifade edilmiştir⁵¹. Durum bilançodan anlaşıldığı halde, 376/1 ve 2 hükümleri gereğince durumun genel kurula zamanında bildirilmemesi halinde yönetim kurulu üyeleri yasa hükmünün ihlali nedeniyle sorumlu tutulabilirken, sermaye kaybı şüphesine rağmen ara bilanço düzenlenmemesi özen borcunun (Türk Ticaret Kanunu 369) ihlali nedeniyle sorumluluğa yol açabilir.

II. 1/2 ORANINDA SERMAYE KAYBININ HUKUKİ SONUÇLARI

Türk Ticaret Kanunu'nun 376/1 maddesine göre; *“Son yıllık bilançodan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve bu genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar.”* Hüküm İsviçre Borçlar Kanunu'nun 1991 revizyonu ile revize edilmiş olan 725/1 maddesinden aynen alınmıştır⁵².

Hükmün uygulama alanı bulması için, esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının en az yarısının zararlar sonucu karşılıksız kalması gerekmektedir. Bilançosal terimlerle ifade etmek gerekirse, bu halde bilançonun pasifinde gösterilen öz kaynaklar, esas sermaye ve yasal yedek akçeler

Wüstiner, BaK. OR 725, N. 21; von Büren/Stoffel/Weber, N. 698; Glanzmann, s. 272. Bürgi, OR. Art. 725, N. 4; Koeflerli, s. 82; Lanz, s. 81.

⁵⁰ Bkz., Glanzmann, s. 272.

⁵¹ Diğer taraftan borca batıklık şüphesi halinde ara bilanço düzenlenmesi zorunlu kılındığına göre (TTK 376/3), ciddi sermaye kaybı şüphesi halinde de ara bilanço düzenlenmesinin yasal düzenlemenin amacına uygun olduğu söylenebilir, bkz., Pulaşlı, s. 1176.

⁵² AB'nin 2012/30 sayılı Yönergesinin 19. maddesi üye devletlerin sermaye kaybı için öngöreceklere hükümlerin asgari şartlarını düzenlemektedir. Buna göre, esas sermayenin ağır şekilde kaybı halinde, üye devletlerin mevzuatında belirleyecekleri süre içinde genel kurulun toplantıya çağırılması zorunludur. Genel kurulda ortaklığın fesih mi edileceği, yoksa başka önlemlere mi başvurucağı hususları görüşülür (m. 19/1).

toplaminin yarısı düzeyine düşmüştür⁵³. İşletme ekonomisi bakımından daha düşük düzeyde sermaye kayıplarında da önlemler alınması gerekebilirse de, yasal olarak durumu genel kurula bildirme yükümlülüğü bulunmamaktadır⁵⁴. Ne var ki, yönetim kurulu daha düşük düzeyde sermaye kaybının varlığına rağmen bizzat kendisi iyileştirme önlemlerini almak üzere harekete geçmezse özen borcunun (TTK 369) ve üst gözetim görevinin (TTK 375/1, “e”) ihlali nedeniyle sorumluluğu söz konusu olabilir. Ayrıca, esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle sermaye kaybının 1/2 düzeyine ulaşmadığı hallerde de genel kurula bildirim yükümlülüğü getirilmesi veya genel kurula bildirim gereksizsinin yönetim kurulunun birtakım önlemler alacağına öngörülmesi mümkündür⁵⁵. Ancak bildirim yükümlülüğü için sermaye kaybının daha yüksek bir oranda gerçekleşmesi (örneğin 3/5) esas sözleşme ile öngörülemez⁵⁶. Çünkü Türk Ticaret Kanunu 376. maddesi emredici nitelikte olup,

⁵³ Maddedeki 1/2 oranı asgariyi ifade etmektedir, yani hükmün uygulanabilmesi için, esas sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının en az yarısının karşılıksız kalması gerekmektedir. Sermaye kaybı 2/3 oranına ulaştığında ise maddenin 2. fıkrası uygulanır, bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 569.

⁵⁴ Bkz., **Öçal**, s. 9; **Tekinalp**, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması, s. 279 vd., s. 280; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 124; **Pulaşlı**, s. 1179; **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 649; İsviçre Hukukunda bu yönde von **Salis**, s. 3.

⁵⁵ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 569; **Pulaşlı**, s. 1179; **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 649. İsviçre Hukukunda henüz yasalaşmayan İBK 2007 revizyonu taslağında, yasada öngörülmeleyen diğer mali durumun bozulması hallerinde de yönetim kurulunun genel kurulu derhal toplantıya çağırması yükümlülüğünün esas sözleşmede öngörülebileceği açıkça belirtilmiştir. Öğretide yazarlar böyle bir hükmün gereksiz olduğunu belirtmişlerdir, bkz., **Sprecher/Sommer**, s. 555; von **Salis**, s. 37. Kanımızca bu hukukumuz bakımından halen mümkündür. Her ne kadar TTK 340’ta “*Esas sözleşme, bu Kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak Kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabilir.*” hükmü varsa da, bu hüküm sadece TTK’nun anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerinin -aksi öngörülmedikçe- emredici nitelik taşımasıyla ilgili olup, yasanın düzenlemediği bazı hakların ve yükümlülüklerin esas sözleşmede yer almasına engel yoktur.

⁵⁶ Bkz., **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 124; **Pulaşlı**, s. 1179; AB’nin 2012/30 sayılı Yönergesinin 19/2. maddesine göre de, üye devletlerin önlem alınmasını gerektirecek ölçüde “ağır” telakki edecekleri sermaye kaybı miktarı esas (tahhüt) edilmiş sermayenin yarısından fazla olmamalıdır. Başka bir deyişle bir üye devlet, tedbir alınmasını gerektirecek sermaye kaybının alt sınırını örneğin 2/3 olarak belirleyemez.

sermaye kaybı 1/2 oranına ulaşmasına rağmen bildirim yükümlülüğünün doğmayacağına dair esas sözleşme hükmü emredici hükme aykırı düşer.

Yasa genel kurulun “hemen” toplantıya çağrılmasını öngördüğüne göre, yönetim kurulu ilk yapılacak olağan toplantıyı beklemeden genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırmalıdır⁵⁷. Şayet durum son yıllık bilançodan anlaşılırsa sermaye kaybı ve alınacak tedbirler olağan genel kurul gündemine alınabilir. Maddede bildirimden hemen yapılması emredilmiş ise de, aynı hükümde yönetim kurulunun “uygun gördüğü iyileştirici önlemleri” de sunacağı öngörüldüğünden, bunun için ise ayrıntılı bir analiz yapılması ve rapor hazırlanması gerektiğinden yönetim kuruluna makul bir süre tanınması gerekir. Bu nedenle maddedeki “hemen” ifadesini “mümkün olan en kısa sürede” şeklinde anlamak doğru olur⁵⁸.

376/1 hükmü gereği, yönetim kurulu genel kurula öncelikle esas veya çıkarılmış sermaye ile yasal yedek akçeler toplamının en az yarısının karşılıksız kaldığını (sermaye kaybını) ve sermaye kaybının ne ölçüde olduğunu bildirecektir⁵⁹. Esasen hükmün asıl amacı mali durumun iyileştirilmesi tedbirlerinin alınması değil, pay sahiplerinin mali durum hakkında fikir sahibi olmalarını sağlamaktır⁶⁰. Pay sahipleri genel kurulda mutlaka iyileştirme tedbirleri konusunda karar almak zorunda değildir. Ancak karar alınmasına gerek olup olmadığı veya hangi kararların alınması gerektiği konusunda

⁵⁷ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 753a; **Bauen/Bernet**, N. 470; **Wüstiner**, BaK., OR 725, N. 24; **Lanz**, s. 96; **Glanzmann**, s. 272.

⁵⁸ Benzer görüş için bkz., **Böckli**, § 13, N. 753-754, yazar sermaye kaybının tespitinden sonra yönetim kuruluna dört veya altı haftalık bir tolerans süresi tanınması gerektiğini belirtmektedir, **Glanzmann**, s. 273-374; **Sprecher/Sommer**, s. 555; **Wüstiner**, BaK., OR 725, N. 24. İsviçre Hukukunda İBK 2007 revizyon çalışmaları kapsamında yapılan tartışmalarda bu hususta yasada azami bir süre öngörülmesinin uygun olacağı görüşü de savunulmuştur, bkz., **Bühler**, Christoph B.: “Aeussergerichtliche Sanierung der Aktiengesellschaft, Lösungsansätze zur Verbesserung der aktienrechtlichen Rahmenbedingungen der Saierung dew lege ferenda”, ST, 2010, s. 444 vd., burada s. 446.

⁵⁹ Bu konuda dayanak belge bilançodur, dolayısıyla bilanço da genel kurula sunulacaktır, von **Salis**, s. 9.

⁶⁰ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 815c. Böylece hükmün amacı pay sahiplerinin çıkarlarının korunması olup, doğrudan alacaklıların korunması amacı güdülmemiştir, bkz., **Koeflerli**, s. 81; **Lanz**, s. 74 vd.

paysahiplerinin bir kanaate sahip olabilmeleri için mali durum hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmaları gerekir. Bildirimin kapsamına ayrıca sermaye kaybının nedenleri ve olası gelişmeler, beklentiler ve bütün bunlara bağlı olarak mali durumun iyileştirilmesi imkânının mevcut olup olmadığı hakkında bilgi verilmesi de dâhildir⁶¹. Bütün bu hususların ayrıntılı bir raporla genel kurulun bilgisine sunulması hükmün amacına uygun düşer⁶².

Eski Ticaret Kanunu'nun aynı konuyu düzenleyen 324/1 maddesi, İBK'nun 1991 revizyonundan önceki metninden alınmıştı. Bu nedenle aynen Eski İBK'nun 725. maddesinde olduğu gibi, sadece durumun genel kurula bildirileceği öngörülmüş, genel kurula uygun görülen iyileştirme önlemlerinin sunulması gerektiği belirtilmemişti⁶³. Buna rağmen, hükmün amacı gereği, öğretilerde bazı yazarlar, yönetim kurulunun genel kurulca karar alınması için uygun gördüğü iyileştirme tedbirlerini genel kurula sunması gerektiği görüşünü savunmaktaydı⁶⁴. Yeni düzenlemeyle bu husus açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre yönetim kurulu genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemlerini sunacaktır. Ancak, yeni düzenlemede de genel kurula iyileştirme önlemleri konusunda bir karar alma yükümlülüğü yüklenmemiştir.

Diğer taraftan, hükümde, aynen İBK 725/1'de olduğu gibi, genel kurula sunulacak iyileştirme önlemlerinin neler olduğu belirtilmemiş, sadece yönetim kurulunun "uygun gördüğü" önlemleri genel kurula sunacağı belirtilmiştir. Esasen doğru olan da budur. Yasakoyucu, ortaklığın işletme konusu, rekabet şartları ve genel ekonomik duruma göre alınabilecek önlemlerin

⁶¹ Bkz., **Bürği**, OR. Art., 725, N. 8; **Koeflerli**, s. 80, 107, 110; **Lanz**, s. 99,101; von **Salis**, s. 9; **Tekinalp**, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması, s. 282; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 650; **Üçışık/Çelik**, s. 412.

⁶² Bkz., **Tekinalp**, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması, s. 280; **Öçal**, s. 11; **Bürği**, OR. Art. 725, N.8; **Koeflerli**, s. 107; **Kayar**, İsmail: Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler, Konya 1997, s. 154.

⁶³ APOK § 92/1'de ise sadece 1/2 oranında sermaye kaybının genel kurula bildirileceği öngörülmekle yetinilmiştir. Bu düzenlemenin AET'nin 77/91 sayılı 2. Yönergesinin 17/1 ve 2012 tarihinde yürürlüğe giren 2012/30/AB sayılı Yönergenin 19/1 maddesiyle uyumlu olup olmadığı tartışılabilir.

⁶⁴ Bkz., **Tekinalp**, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması, s. 282; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 137 vd.; karşı görüş, **Aslanlı**, AŞ., I, s. 96.

değişebileceğini göz önüne alarak bu hususta müdahaleci olmamıştır⁶⁵. 376/1 hükmünde düzenlenen durum, mali durumdaki bozulmanın ilk aşaması olduğundan alınacak önlemler sınırlı ve alternatif olarak sayılmamıştır.

Genel olarak mali durumun iyileştirilmesi, kısa vadede likiditeyi, orta vadede kârlılığı artırmaya yönelik olup⁶⁶, sermaye kaybında ise, öz kaynaklar esas sermayenin altına düştüğünden öncelikle öz kaynakların artırılması hedeflenir. Bu da ya dışarıdan öz kaynak sağlamakla, ya da karlılık ve verimliliği artırmak suretiyle işletme faaliyeti sonucu kâr (daha fazla kâr) elde etmekle mümkün olabilir. Diğer taraftan, iyileştirme tedbirleri, ortaklığın işletme organizasyonuna yönelik veya mali nitelikte olabilir⁶⁷. İşletme organizasyonuna yönelik tedbirlere (*organisatorische Sanierungsmaßnahmen*), bazı üretim birimlerinin veya bölümlerin kapatılması ya da küçültülmesi, iştiraklerin satışı, pazarlama sisteminin değiştirilmesi, çalışanların sayısının azaltılması, masrafların kısılması, sair yollarla maliyetlerin düşürülmesi vs. olabilir⁶⁸. Özellikle ortaklığın mali yapısı, bu bağlamda öz kaynak-yabancı kaynak oranı, işletme sermayesi miktarı (likidite, dönen varlıklar - kısa vadeli yabancı kaynaklar oranı), dönen varlıklar – duran varlıklar oranı gibi rasyolar alınacak önlemlerin belirlenmesinde büyük rol oynar. Örneğin ortaklığın atıl duran varlıkları (fabrika

⁶⁵ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 578-579.

⁶⁶ Bkz., **Bauer**, Thomas, Sanierungsrecht im Umbruch, Unterschiedliche Gesetze - einheitliche Zielsetzung, gesamtheitliche Betrachtung”, ST, 2014, 1-2, s. 53 vd., burada s. 54; **Sprecher**, Thomas/**Sommer**, Christa: “Sanierung nach Aktienrecht”, ST, 2014/6-7, s. 551 vd., burada s. 552; **Wüstiner**, BaK., OR 725, N. 10 vd.

⁶⁷ Organizasyona yönelik tedbirler sadece ortaklığın gelecekte daha fazla zarara uğramasını önlemeye yönelik iken, mali nitelikteki tedbirler hem mevcut zararı, hem de gelecekte gerçekleşmesi olası olan zararları önlemeye hizmet ederler, bkz., **Koeflerli**, s. 112-113; **Schenker**, Urs: “Möglichkeiten zur privatrechtlichen Sanierung von Aktiengesellschaften”, SJZ, 105/2009, s. 485-497, burada s. 488; von **Salis**, s. 8; **Sprecher/Sommer**, s. 552; Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz., **Türk**, Ahmet: “Anonim Ortaklığın Mali Durumunun İyileştirilmesi”, GÜİİBFD, C. 1, S. 1. Bahar 1999, s. 105-137, burada s. 113 vd.; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 63 vd.

⁶⁸ Bkz., **Bauen/Bernet**, N. 167; von **Büren/Stoffel/Weber**, N. 701; **Sprecher/Sommer**, s. 552; von **Salis**, s. 10; yazarlar genel kurul kararı gerekmeksizin sadece yönetim kurulunun yönetim yetkisi kapsamında alınan tedbirleri “operatif tedbirler” (*operative Massnahmen*) olarak nitelendirmektedirler. Ayrıca bkz., 376 madde gerekçesi.

binası olarak kullanılmayan ve yüksek miktarda kira geliri getirmeyen taşınmazlar gibi) varsa, bunların satılması işletme sermayesi sorununu çözerek, hammadde alımını sağlayabilir ve üretimi artırabilir⁶⁹. İşletme bakımından önem taşıyan aktiflerde ise (fabrika binası gibi) sat-kirala-geri satın al (sale lease-back) yöntemi işletme sermayesini (likiditeyi) artırabilir⁷⁰.

Mali nitelikteki tedbirler (*finanzielle Sanierungsmaßnahmen*), ortaklığa dışarıdan yeni öz kaynak sağlayan gerçek iyileştirme tedbirleri ve salt bilançosal tedbirler olmak üzere ikiye ayrılabilir⁷¹. Ortaklığa dışarıdan öz kaynak sağlayan tedbirlere, esas sermaye artırımını, oybirliğiyle bilanço zararlarının kapatılması için pay sahiplerine yükümlülük ve ikincil yükümlülük koyan karar alınması, pay sahiplerinin gönüllü olarak ortaklığa öz kaynak sağlaması, alacaklılardan bazılarının alacaklarını istemekten vazgeçmeleri gösterilebilir⁷². Ortaklığın sermaye kaybını karşılayabilecek tutarda serbestçe, tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bulunan bir ortaklıkla birleşmesi de mümkündür (TTK 139). Salt bilançosal nitelikteki tedbirlerde ortaklığa dışarıdan bir öz kaynak girişi söz konusu değildir, ancak bu tedbirlerle bilançoda görünen sermaye kaybı giderilebilir. Bu tedbirlere gizli yedek akçelerin çözülmesi örnek olarak gösterilebilir⁷³. Her ne kadar Yeni Türk

⁶⁹ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 752; **Schenker**, s. 487; **Sprecher/Sommer**, s. 552; Ancak önemli miktarda ortaklık aktifinin toptan satışı genel kurul kararını gerektirir (TTK 408/2 “F”). Bunun dışında, başlamış bir yatırımın durdurulması, sermaye taahhütlerinin ödenmeyen kısmının ödenmesi için çağrı yapılması, masrafların kısılması, örneğin çalışan sayısının azaltılması da işletme sermayesi bakımından rahatlık sağlar, bu hususta bkz. **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-125. Ortaklığın elinde TTK 379 vd. maddeleri gereği edindiği kendi payları varsa bunların elden çıkarılması da likit kaynak sıkıntısının aşılmasında yararlı olacaktır.

⁷⁰ Bkz., **Sprecher/Sommer**, s. 552.

⁷¹ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz., **Türk**, Mali Durumun İyileştirilmesi, s. 115 vd.; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 63 vd.

⁷² Bkz., **Böckli**, § 13, N. 752; **Koeflerli**, s. 112-144; **Wüstiner**, BaK., OR 725, N. 12; **Türk**, Mali Durumun İyileştirilmesi, s. 117 vd.; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 63 vd.; von **Salis**, s. 10.

⁷³ Bkz., **von Büren/Stoffel/Weber**, N. 703 yazarların belirttiği gibi bu halde bilançoda görünen zarar değişmemekle birlikte yeniden değerlendirme ölçüsünde yasal yedek akçeler artmaktadır, N. 705; **Sprecher/Sommer**, yazarların belirttiği üzere bu durumda öz kaynakların gerçek miktarı görünür hale gelir, s. 552; **Pulaşlı**, s. 1175. Burada salt bilançosal bir iyileştirme tedbiri söz konusudur, Ortaklığın malvarlığında reel bir artış

Ticaret Kanunu, 6762 sayılı Eski Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak (bkz. ETK 458) iradi gizli yedek akçe ayrılmasına imkan tanımıyorsa da kendiliğinden⁷⁴ veya yönetim kurulunun takdiri sonucu⁷⁵ oluşan gizli yedek akçelerin, (aktiflerin yeniden değerlemeye tabi tutulması ya da kaydi değerinden daha yüksek bir fiyatla satılması suretiyle) çözümlenerek öz kaynaklara eklenmesi (bilançoda görünür hale getirilmesi) suretiyle de sermaye kaybını kısmen veya tamamen gidermek mümkündür. Bu yolla sermaye kaybı 1/2 oranın altına düşürülürse zaten 376/1 hükmünün uygulanmasına gerek kalmaz⁷⁶. Aynı şekilde esas sermayenin zararlar sonucunda bilançoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılması halinde de 1/2 oranında sermaye kaybı giderilmiş olur (TTK 474/2)⁷⁷.

Tedbirler, 378 inci madde uyarınca riskin erken tespiti komitesince, daha önceki tarihlerde önerilmiş olabilir⁷⁸. Esas sözleşmeye genel kurula sunulacak iyileştirme önlemleri konusunda hüküm konulması, asgari hangi tedbirlerin alınacağına öngörülmesi de mümkündür. Ancak esas sözleşmenin somut olayın şartlarına göre uygun önlemler alınmasını engelleyecek ölçüde kısıtlayıcı olması, mali durumun iyileştirilmesinde etkin önlemler alınmasını güçleştirebilir. Bu konuda genel bir çerçeve ile yetinilmesi uygun olur.

Burada karşımıza şu sorun çıkar: Mali durumun iyileştirilmesi önlemlerinin birçoğu genel kurulun karar almasını gerektirmemektedir. Bu durumda acaba genel kurula sadece genel kurulun kararını gerektiren önlemler mi sunulacaktır, yoksa düşünülen tüm önlemler genel kurulun bilgisine

gerçekleşmez, bkz., **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 123. **Pulaşlı**, s. 1179; ancak aktiflerin satılması yoluyla gizli yedek akçelerin çözülmesi ortaklığa likit kaynak sağlar.

⁷⁴ Bilançodaki aktiflerin gerçek değerinin bilançoda görünen değerlerinin üzerine çıkması.

⁷⁵ Yönetim kurulunun aktifi hataen veya ihtiyatlılık ilkesi gereği değerinin altında bir değerle bilançoya geçirmesi.

⁷⁶ Bkz., **Pulaşlı**, s. 1175. Bu durumda "gerçek olmayan bir sermaye kaybı" (unechte Kapitalverlust) söz konusudur, bkz., **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 86 vd., s. 120 vd.; **Türk**, Ahmet: "Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler", DEÜHFD, C. 4, S. 2, 2002, s. 173-233, burada s. 182; **Pulaşlı**, s. 1178.

⁷⁷ İsviçre öğretisinde öteden beri bu tedbir bir mali durumun iyileştirilmesi tedbiri olarak kabul edilir, bkz. örn., **Bauen/Bernet**, N. 171.

⁷⁸ Bkz., 376. madde gerekçesi

sunulmak zorunda mıdır? İyileştirme önlemlerinin genel kurula sunulmasının iki işlevi vardır: İlk olarak alınan ve alınacak önlemler konusunda genel kurula bilgi verilmesi amaçlanmıştır⁷⁹. Gerçi bu önlemlerin çoğu, genel kurulun karar alınmasını gerektirmez, hatta genel kurulun yetki alanı dışındadır⁸⁰. Ancak yine de yönetim kurulunca bizzat alınan ve alınması düşünülen iyileştirme tedbirlerinin genel kurulun bilgisine sunulması gerekir. Çünkü genel kurul edindiği bilgiyle bilançonun onaylanması ve yönetim kurulunun ibrası hususlarında daha sağlıklı karar alma imkanını elde eder. Bu hususta tek sınır ortaklığın işletme sınırlarının korunmasıdır⁸¹. Yönetim kurulu öncelikle özen borcu ve bağlılık yükümü gereği (TTK 369) tedbirli bir yönetici gibi davranarak, mali durumun hangi tedbirlerle iyileştirileceğini belirlemeli ve bunlardan genel kurul kararını gerektirmeyen iyileştirme tedbirlerini derhal uygulamaya koymalıdır⁸². Yönetim kurulunun özen borcu gereği kullandığı takdire göre, mali durumun iyileştirilmesi bir genel kurul kararını gerektiriyorsa⁸³, bu husustaki karar teklifini de genel kurula sunması gerekir⁸⁴. 376/1 hükmünün ikinci işlevi de budur. Genel kurul kararını gerektiren iyileştirme tedbirlerine örnek olarak, esas sermaye artırımı veya sermaye kaybı ölçüsünde azaltılması, işletme konusunun değiştirilmesi, önemli miktarda ortaklık varlığının toptan satışı gösterilebilir.

İyileştirme önlemleri genel kurul kararı alınmasını gerektiriyorsa toplantı gündemine karar alınması teklifinin de konulması gerekir⁸⁵. Ancak

⁷⁹ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 579.

⁸⁰ Bkz., **Glanzmann**, s. 274. Özellikle işletme organizasyonuna yönelik iyileştirme tedbirlerini almak icra organının, yani yönetim kurulunun yetki alanındadır, bkz., von **Salis**, s. 8.

⁸¹ Gerçekten yönetim kurulunun almış olduğu bazı önlemleri genel kurula sunması ortaklık bakımından önemli sorunlar yaratabilir, unutulmamalıdır ki pay sahiplerinin sır saklama yükümlülüğü bulunmamaktadır, bkz., **Glanzmann**, s. 274.

⁸² Bkz., **Böckli**, § 13, N. 756; **Koeflerli**, s. 111; **Schenker**, s. 485; **Glanzmann**, s. 274; von **Salis**, s. 11.

⁸³ Mali nitelikteki iyileştirme tedbirlerin pek çoğu genel kurul kararını gerektirir, bkz., von **Salis**, s. 8.

⁸⁴ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 756; **Koeflerli**, s. 111; **Schenker**, s. 485; **Glanzmann**, s. 274; von **Salis**, s. 11.

⁸⁵ Bkz., **Böckli**, § 13, N. 756; **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 579; von **Salis**, s. 13. Belirtelim ki, genel kurulca alınabilecek her türlü kararın toplantı gündemine alınması

genel kurulun yetki alanına girmeyen hususlarda karar alınamayacağı gibi⁸⁶, toplantı gündeminde bulunmayan önlemler konusunda da (gündeme bağlılık ilkesinin istisnaları dışında⁸⁷) karar alınması mümkün değildir⁸⁸. 376/1 maddesi, sadece iyileştirme önlemlerinin genel kurula sunulacağını öngörmekte, genel kurulun geçerli bir şekilde karar alması şartları bakımından özel bir hüküm getirmemektedir. Hüküm gündeme bağlılık ilkesinin istisnalarından biri değildir. Aksi takdirde, örneğin gündemde önemli miktarda şirket aktifinin toptan satışına ilişkin bir madde bulunmamasına rağmen genel kurulun bu hususta karar alabileceğinin kabulü gerekir ki, bu durum genel kurulda bazı emrivakilere neden olabilir.

Yönetim kurulu alınabilecek önlemleri genel kurula sunduğu halde, genel kurul bunların icrası için gerekli kararları vermeyip hareketsiz kalırsa yönetim kurulu üyelerinin bir sorumluluğu söz konusu olmaz⁸⁹.

376/1 hükmünde, yıllık bilançodan durumun tespiti halinde genel kurulun hemen toplantıya çağırılması gerektiği belirtilmiştir. Oysa Eski Ticaret Kanunu'nun 324/1 hükmünde yönetim kurulunun derhal toplanarak durumu genel kurula bildireceği öngörülmüştü. Bu hüküm öğretide eleştirilmiş ve hükmün amacının yönetim kurulunun derhal toplanması değil, genel kurulun derhal toplantıya çağırılmasını sağlamak olduğu belirtilmiştir⁹⁰.

şart değildir, zira TTK 376/1'den anlaşılacağı üzere yönetim kurulu "uygun gördüğü" önlemleri genel kurula sunacaktır, bkz., **Glanzmann**, s. 274.

⁸⁶ Bkz., **Koeflerli**, s. 111; von **Salis**, yazara genel kurulun sadece mali nitelikteki ve genel kurul kararını gerektiren hususlarda karar alabileceğini, İBK 725'in (TTK 376/1) yönetim kuruluna ait görev ve yetkilerin genel kurula devri anlamına gelmediğini haklı olarak ifade etmektedir, s. 8.

⁸⁷ Örneğin özel denetçi atanması, TTK 438 vd.

⁸⁸ Bkz., **Arslanlı**, AŞ, I, s. 89; **Böckli**, § 13, N. 756; **Bürgi**, OR. Art. 725, N. 8; **Lanz**, s. 99; **Öçal**, s. 13; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 142; karşı., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 578, yazar genel kurulda yönetim kurulunca önerilen iyileştirici önlemlerden farklı önlemler alınmasına da karar verilebileceğini belirtmektedir; aynı yönde **Kayar**, Mali durumun bozulması, s. 155; **Şener**, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2012, s. 371-372.

⁸⁹ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-125.

⁹⁰ Bkz., **Tekinalp**, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması, s. 281; **Kayar**, Mali durumun bozulması, s. 153; **Öçal**, s.13.

Yeni düzenleme ile bu konu açıklığa kavuşmuştur. Ancak, yeni düzenlemeye göre, yönetim kurulu sadece durumu genel kurula bildirmekle yetinmeyip, ayrıca uygun gördüğü iyileştirme tedbirlerini de genel kurula sunmakla yükümlü olduğundan, yönetim kurulunun sunulacak iyileştirme tedbirlerini hazırlaması için makul bir süre beklemesinin mümkün olduğu kabul edilmelidir. makul süre, iyileştirme önlemlerinin kapsamına göre değişiklik gösterebilir⁹¹. Durum son yıllık bilançodan anlaşılırsa, normal olarak faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde alınacak önlemlerin belirlenmesi ve “sermaye kaybı ve alınacak önlemler”in gündeme eklenerek genel kurulun olağan toplantıya çağırılması kanımızca yeterlidir⁹². Ancak, yönetim kurulu üç aylık sürenin dolmasını beklememeli, mümkün olan en kısa zamanda iyileştirme önlemleri paketini hazırlayarak genel kurulu (olağan) toplantıya çağırmalıdır⁹³. Durum ara bilançodan tespit edilmişse, yönetim kurulunun yine mümkün olan en kısa süre içinde önlemleri hazırlaması ve genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırması gerekir. Yönetim kurulunun makul süreyi aşması halinde, genel kurul azlığın çağrısı üzerine de toplanabilir⁹⁴. Ancak, bu halde azlık olsa olsa 1/2 oranında sermaye kaybının varlığı hususunda şüphelerini dile getirebilecek, yoksa yönetim kurulu genel kurula sermaye

⁹¹ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 579. Ancak yazar, bildirim yükümlülüğünün doğması için genel kurulca onaylanmış yıllık bilançonun varlığını zorunlu gördüğünden, makul sürenin bilançonun genel kurulda onaylanmasını takiben başlayacağı sonucuna ulaşmaktadır. Bu açıklamadan, önce olağan genel kurulda bilançonun tasdik edileceği, daha sonra yönetim kurulunca makul süre içinde iyileştirme önlemlerinin hazırlanacağı ve nihayet bunların sunulması için genel kurulun yeniden (olağanüstü) toplantıya çağırılacağı anlamı çıkmaktadır. Nitekim yazar, makul sürenin ilgili bilanço dönemini aşması gerektiğini ifade etmektedir. Kanımızca bu görüş kabul edilemez. Yönetim kurulunun son yıllık bilanço veya yıllık bilanço esaslarına göre düzenlenmiş bir ara bilançodan sermaye kaybını tespit eder etmez, derhal sunacağı iyileştirme önlemlerini hazırlamaya başlaması ve makul süre içinde bunu tamamlayarak genel kurulu olağan veya duruma göre olağanüstü toplantıya çağırması gerekir.

⁹² Karş., **Pulaşlı**, s. 1174-1175, yazar yönetim kurulunun daha kapanış denetimi sırasında sermaye kaybını tespit etmiş olacağını, 376/1 maddesinde genel kurulun “hemen” toplantıya çağırılacağı öngörüldüğünden, yönetim kurulunun genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırması gerektiğini belirtmektedir.

⁹³ Bkz., **Tekinalp**, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması, s. 281; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 149; **Kayar**, Mali Durumun Bozulması, s. 155.

⁹⁴ Bkz., 376. madde gerekçesi.

kaybı gösteren bir bilanço sunmazsa Türk Ticaret Kanunu 376/1 hükmünün gereğinin yerine getirilmesi, yani sermaye kaybının genel kurula bildirilmesi ve iyileştirme önlemlerinin sunulması mümkün olmayacaktır⁹⁵. Azlığın rolü, daha çok sermaye kaybının bildirileceği genel kurulun gündemine bazı kararların alınması hususunun eklenmesini talep etmek yönünde olabilir (TTK 411 vd.).

Eski Ticaret Kanunu döneminde 1/2 veya 2/3 oranında sermaye kaybını genel kurula bildirim yükümlülüğünün yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında olup olmadığı hususu tartışmalı olmakla birlikte⁹⁶, öğretilerde çoğunluk yetkinin devredilemeyeceği/murahhaslara bırakılmayacağı görüşündeydi⁹⁷. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri açıkça sayıldığı halde (TTK 375), sermaye kaybı bakımından bir açıklık getirilmemiştir. Maddede sadece borca batıklığı mahkemeye bildirim yükümlülüğü devredilemez görev ve yetkiler arasında sayılmıştır. Ancak kanımızca sermaye kaybını genel kurula bildirme ve uygun görülen iyileştirme tedbirlerini genel kurula sunma yükümlülüğü yönetim kurulunun devredilemez yetkileri arasındadır⁹⁸. Bir kere Türk Ticaret Kanunu 375/1 "g" bendi uyarınca "genel kurul toplantılarının hazırlanması" yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden biridir. Kaldı ki, burada doğrudan doğruya ortaklığın geleceği sorunu gündemdedir. Konu ortaklığın üst yönetimiyle ilgilidir (TTK 375/1, "a"). Yönetim kurulu genel kurulda ortaklığın mevcut durumunu rapor edecek ve böylece

⁹⁵ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehrali-Çelik)**, s. 580.

⁹⁶ Esasen ETK'da yönetim kurulunun devredilemez yetkilerini açıkça sayan bir yasa hükmü bulunmamaktaydı, karş. TTK 375.

⁹⁷ Bkz., **Arslanlı**, AŞ.II, s. 125 vd.; **İmregün**, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989, s. 209; **Tekil**, Fahiman: Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993, s. 13; karşı görüş **Ünal**, Mustafa: "Anonim Ortaklıklarda Yönetim ve Yönetim Görevlerinin Murahhaslara Bırakılması", Batider, C. XI, 3/1982, s. 49 vd., s. 79; **Arslan**, İbrahim: Anonim Şirketlerde Yönetim Yetkisinin Sınırlandırılması, Konya 1994, s. 46 vd.

⁹⁸ Nitekim İBK 716a, N. 7'de de yönetim kurulunun devredilemez yetkileri arasında sadece borca batıklığı mahkemeye bildirmekten söz edilmiş, sermaye kaybının genel kurula bildirilmesi açıkça zikredilmemişse de, öğretilerde çoğunluk, bunun yönetim kurulunun devredilemez yetkileri arasında olduğu görüşündedir, bkz., **Bürği**, OR. Art. 712, N.18 vd.; **Lanz**, s. 94; **Koeflerli**, s. 99 vd.; **Bauen/Bernet**, N. 470.

açık ve net bir biçimde ortaklığın geleceğinin ne olduğunu ortaya koyacak ve uygun gördüğü iyileştirme tedbirlerini sunacaktır. Bu görevler kurul olarak yönetim kurulunun önemli bir sorumluluk altına girdiğini göstermektedir. Nihayet maddenin lafzında açıkça yönetim kurulundan söz edilmiştir.

Ancak yönetim kurulu, 1/2 veya 2/3 oranında sermaye kaybını tespit ettiği halde genel kurulu toplantıya çağırmasa, sermaye kaybının bilanço-
dan tespit edildiğini öğrenen azlık tarafından genel kurulun toplantıya çağırılması mümkün olup, bunu görev ve yetkinin devri ile karıştırmamak gerekir⁹⁹.

III. 2/3 ORANINDA SERMAYE KAYBININ HUKUKİ SONUÇLARI

A. Getirilen Yenilikler

AB Hukukunda, Alman ve İsviçre Hukuklarında yer almayan esas sermayenin üçte ikisi oranında sermaye kaybı, durumun tespitinde esas alınacak bilanço bakımından getirilen yenilik dışında Eski Ticaret Kanunu'nun 324. maddesinden alınmıştır¹⁰⁰. Buna karşılık Eski Ticaret Kanunu'nun 436. maddesinde aynı durum için alacaklılara tanınan fesih davası açma hakkı yeni yasaya alınmamıştır.

Yukarıda belirttiğimiz üzere Eski Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak 2/3 oranında sermaye kaybı artık aktiflerin tahmini satış fiyatları esas alınarak düzenlenen bilançodan değil, yıllık bilançodan tespit edilecektir. Bu yeni düzenleme, sermayenin azaltılması veya tamamlanmasında hangi bilançoda görünen sermaye kaybının esas alınacağına dair sorunu çözmüştür¹⁰¹. Eski Ticaret Kanunu'nda sermaye kaybının tespitinde aktiflerin tahmini satış

⁹⁹ Karş., **Üçışık/Çelik**, s. 413, yazarlar sermaye kaybı halinde genel kurulu toplantıya çağrı yetkisinin açıkça yönetim kuruluna verilmediğini, durum finansal yönden ciddi sorunlar doğurabileceği için, buradaki genel kurulu toplantıya çağrı yetkisinin sadece yönetim kurulua ait olmayıp, pay sahiplerinin ve alacaklıların, hatta düzenleyici ve denetleyici kurumlarla bakanlığın da bu toplantıya çağrı hususunda yetkili olduklarını belirtmektedirler. Bu hususta özellikle alacaklıların hiçbir çağrı yetkisi bulunmadığı açıktır.

¹⁰⁰ ETK 324/2'nin kaynağı ise 1926 tarihli ve 815 sayılı TTK'dır.

¹⁰¹ Gerçi ETK döneminde de, bu açıdan yıllık bilançonun esas alınması gerektiği görüşü savunulmakta idi, bkz., **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 164.

fiyatları, azaltma veya tamamlama bakımından ise yıllık bilançonun esas alınması bir çelişkiyi ifade etmekteydi.

Ne var ki, aşağıda ayrı ayrı inceleyeceğimiz 376. madde gereğince alınacak esas sermayenin azaltılması veya sermayenin tamamlanması kararları bakımından bu kez bir başka sorun ortaya çıkmıştır. Şöyle ki: 2/3 oranında sermaye kaybının tespitinde esas veya çıkarılmış sermaye ile birlikte yasal yedek akçeler de dikkate alınmaktadır. Acaba esas sermayenin azaltılmasında veya tamamlanmasında da yasal yedek akçeler dikkate alınacak mıdır? Kanımızca, yönetim kurulunun önce yasal yedek akçeleri çözmesi ve buna rağmen 2/3 oranında sermaye kaybı varsa ancak o zaman genel kurulu toplantıya çağırması en uygun çözümdür. Bu yapılmamışsa, esas sermayenin azaltılması ve tamamlanmasında sadece esas sermayenin esas alınması gerekir¹⁰². Genel kurul bu konuda karar alırken yasal yedek akçelerin çözülmesine de karar verebilir¹⁰³.

Yasal düzenleme incelendiğinde: 2/3 oranında sermaye kaybı halinde de, yönetim kurulunun genel kurulu derhal toplantıya çağırması gerekir (TTK 376/2). Bu halde yönetim kurulu veya genel kurul dilediği iyileştirme önlemine başvuramaz. Genel kurul, yasada açıkça öngörülen iki seçenektan biri hakkında karar almak zorundadır, ortaklığa bunun yerine diğer önlemlere başvurma hususunda takdir yetkisi tanınmamıştır¹⁰⁴. Ancak genel kurul bu iki seçenek dışında ortaklığın feshine de karar verebileceği açıktır¹⁰⁵. Zira, zaten yasanın öngördüğü seçeneklerden biri hakkında karar alınmamasının yaptırımını ortaklığın kendiliğinden sona ermesidir. Ne var ki, fesih kararı bir iyileştirme önlemi değildir. Diğer taraftan Yeni Türk Ticaret

¹⁰² Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-131; **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 581; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 651.

¹⁰³ bkz. **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 581. ETK'dan farklı olarak (karş. ETK 369 b. 2), TTK 408'de genel kurulun finansal tablolar konusundaki yetkisi çok daha açık bir biçimde ifade edilmiştir. Buna göre, genel kurul, "finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararlar" almaya yetkilidir.

¹⁰⁴ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 569.

¹⁰⁵ Bkz., **Y. TD.** 2.4.1970 tarih ve 1123/1347sayılı Kararı, Karar için Bkz., **Eriş**, AŞ., s. 250-251; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 156.

Kanunu, 2/3 oranında sermaye kaybı halinde 376. maddede öngörülen seçimlik kararlar dışında, sermaye kaybını giderecek şekilde ortaklıkların birleşmesi kararı alınmasına da imkân tanımıştır (TTK 139/1)¹⁰⁶. Ayrıca, yasanın öngördüğü iki seçenekten biri hakkında karar vermek koşuluyla yönetim kurulu ve genel kurulun başkaca iyileştirme önlemleri alması mümkündür¹⁰⁷.

Aynen Eski Ticaret Kanunu döneminde olduğu gibi, genel kurulun yasada seçimlik olarak öngörülen kararlardan birini almaması nedeniyle ortaklığın sona erdiğinin kabulü için öncelikle genel kurulun toplantıya çağırılması gerekir. Genel kurul toplantıya çağırıldığı halde toplanamaz, ikinci çağrı da sonuçsuz kalırsa (TTK 418) veya toplanan genel kurul 2/3 oranında sermaye kaybı kendisine bildirildiği halde yasada öngörülen kararlardan birini almazsa ortaklık kendiliğinden sona erer¹⁰⁸. Buna karşılık genel kurul toplantıya çağırılmamışsa, ya da çağrılan genel kurula 2/3 oranında sermaye kaybı bildirilmemişse, genel kurulun bu hususta karar alması da söz konusu olamayacağından ortaklık sona ermez, sadece yasa hükmünün ihlali nedeniyle ortaklığın uğradığı zarardan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu söz konusu olabilir (TTK 553).

Bir görüşe göre genel kurulun seçimlik kararlardan birini alması için gündemde bu kararların alınacağına dair bir madde bulunması şart değildir,

¹⁰⁶ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-128. TTK 139/1 uyarınca, “*Sermayesiyle kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla kaybolan veya borca batık durumda bulunan bir şirket, kaybolan sermayeyi veya gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe, tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bulunan bir şirket ile birleşebilir.*” Her ne kadar maddede, 2/3 oranında sermaye kaybından söz edilmemişse de, aynı hükümde borca batık durumdaki ortaklığın dahi birleşmeye katılabileceği öngörüldüğüne göre, aynı olanağın 2/3 oranında sermaye kaybında da mevcut olduğu evleviyetle kabul edilmelidir, bkz. **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 580. kaldı ki, kanımızca maddede belirtilen “*Sermayesiyle kanuni yedek akçeleri toplamının yarısının kaybı*” asgariyi ifade etmekte olup, 2/3 oranında sermaye kaybını da kapsar.

¹⁰⁷ Bkz., **Kayar**, Mali Durumun Bozulması, s. 157; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 156.

¹⁰⁸ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-127, ancak yazar genel kurul toplanıp da pahasahipleri arasında görüşmeler yapıldıktan sonra tekrar toplanma karar alırsa, ortaklığa bu şansın verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Gerçekten, hangi kararın alınması gerektiği konusunda hemen bir kanaat oluşması mümkün olmayabilir. Hükmün lafzına sıkı sıkıya bağlı kalmak aşırı şekilcilik olur.

sadece toplanan genel kurula durumun bildirilmesi yeterlidir¹⁰⁹. Çünkü tu toplantının gündemi bizzat yasa tarafından belirlenmiştir. Diğer bir görüşe göre ise, yönetim kurulu toplantı gündemine 376/2. hükmünde öngörülen alternatiflerden her ikisini de koymak zorundadır¹¹⁰. Hatta genel kurul gündeminde genel kurul toplanmadığı ve yasada öngörülen kararları almadığı takdirde ortaklığın feshedilmiş sayılacağı belirtilmesi, pay sahiplerinin konunun önemini kavrayabilmeleri bakımından uygun olur¹¹¹. Kanımızca ikinci görüş doğrudur. Toplantının asgari gündeminin yasayla belirlendiği konusunda esasen bir tartışma bulunmamaktadır. Fakat olağan genel kurulun asgari muhtevası da yasayla belirlendiği halde (TTK 409.I) yasada öngörülen bu zorunlu gündemin ayrıca genel kurul gündemine alınması ve pay sahiplerine duyurulması gerekir. Yasada belirtilen gündem maddeleri gündeme bağlılık ilkesinin istisnaları değildirler. Yönetim kurulu sermayenin tamamlanması veya kalan üçte bir sermaye ile yetinme konusunda karar alınacağını gündeme yazmazsa genel kurul bu konuda karar alamaz. Bu durumda genel kurulun yeniden toplantıya çağırılması gerekir. Yönetim kurulu gecikmeden doğan zararlardan sorumlu olur.

376/2 hükmünde bir açıklık yok ise de, kanımızca, yönetim kurulunun ortaklığın mali durumu hakkında genel kurula rapor sunması ve bu raporda hangi kararın alınmasının daha doğru olacağını gerekçeleriyle açıklaması gerekir¹¹². Bu özen ve özellikle bağlılık yükümlülüğünün (TTK 369) bir gereğidir¹¹³. Genel kurulun seçimlik kararlardan hangisini almasının uygun olduğu konusunda aydınlatılması gerekir.

Eski Ticaret Kanunu'nda 2/3 oranında sermaye kaybına rağmen yönetim kurulunun hareketsiz kalması halinde ortaklık alacaklılarının aynı nedenle fesih davası açması mümkündür (ETK 436). Bu hüküm yeni Türk

¹⁰⁹ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-127; Bkz., **Kayar**, Mali Durumun Bozulması, s. 157.

¹¹⁰ Bkz., **Arslanlı**, AŞ., I, s. 97; **Öçal**, s. 15; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 155; **Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan: Şirketler Hukuku, Bursa 2013, s. 377; **Kaya**, s. 17.

¹¹¹ Bkz., **Öçal**, s. 15; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 155; **Kaya**, s. 17.

¹¹² Bkz., **Bilgili/Demirkapı**, s. 377.

¹¹³ TTK 369 uyarınca yönetim kurulu üyeleri, "şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyararak gözetmek" yükümlülüğü altındadırlar. Ayrıca mali durumu ve olası tedbirleri en iyi bilebilecek durumda olan da yönetim kuruludur.

Ticaret Kanunu'na alınmamıştır. Hükmün yeni Türk Ticaret Kanunu'na alınmamasının nedeni, yeni yasamızın ancak anonim ortaklığın borca batıklığı veya diğer bir nedenle iflâsı halinde alacaklılara bazı haklar tanınması (TTK 376/3, TTK 556, İİK 179), bunun dışında alacaklılara ortaklığın işleyişine müdahale imkanının tanınmamasıdır. Örneğin, Eski Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak iflâs hali dışında alacaklıların yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açmaları da mümkün değildir (bkz., TTK 556, karş. ETK 336, 340). Türk Ticaret Kanunu 376/2 uyarınca genel kurul yasada belirtilen kararlardan birini almadığı takdirde ortaklığın sona ereceği, bu durumda alacaklıların da çıkarlarının ihlal edildiği gerekçesiyle ortaklığın sona erdiğinin tespitini isteyebileceği düşüncesi akla gelebilirse de¹¹⁴, yukarıda açıkladığımız nedenlerle Yeni Türk Ticaret Kanunu sisteminde ortaklık borca batık hale gelmedikçe (başka bir deyişle az da olsa öz sermayeye sahip olduğu sürece) alacaklıların çıkarlarının ihlal edildiğinden söz edilemeyeceğinden böyle bir düşünce kabul edilemez¹¹⁵.

1. Sermayenin Üçte Biri İle (Kalan Sermaye ile) Yetinme Kararı (Esas Sermayenin Azaltılması)

Eski Ticaret Kanunu döneminde olduğu gibi, 2/3 oranında sermaye kaybı halinde genel kurulun alabileceği seçimlik kararlardan biri “sermayenin üçte biri ile yetinme” olarak ifade edilmiştir. Oysa gerek Eski Ticaret Kanunu döneminde, gerek 376. maddenin kabulünden sonra öğreti ve Yargıtay kararlarında “sermayenin üçte biri ile yetinme” kararının (bilanço açığının gidermeye yönelik basitleştirilmiş) esas sermaye azaltılması olduğu hemen hemen oybirliğiyle kabul edilmektedir¹¹⁶. Gerçekten, bu karar seçeneğini “durumu olduğu gibi kabul etme, eylemsiz kalma” olarak nitelendirmek mümkün değildir. Zira, bu karar bir iyileştirme önlemi olarak

¹¹⁴ Karş., **Kayar**, Mali Durumun Bozulması, s. 230 vd.

¹¹⁵ Bkz., **Aydın**, s. 107.

¹¹⁶ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-129; **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 575; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 652; **Aydın**, s. 106; **Kaya**, s. 18; **Bilgili/Demirkapı**, s. 377; **Şener**, s. 372. ETK döneminde bu yönde, bkz., **Y. TD.**, 2.4.1970, 1123/1347 sayılı kararı (**Eriş**, AŞ., s. 250-251; **Arslanlı**, AŞ., I, s. 97; **Domaniç**, s. 539; **İmregün**, s. 459 vd, 463; **Kayar**, Mali Durumun Bozulması, s. 194; **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 158.

maddeye konulmuştur¹¹⁷. Sermaye azatılımı sonucunda esas (çıkarılmış) sermaye fiili öz kaynaklar düzeyine indirilmekte, böylece sermaye kaybı ortadan kaldırılmaktadır¹¹⁸. Böylece sermaye kaybı sonucu ortaya çıkan yanılıcı durum giderilmekte¹¹⁹, bu arada ortaklığın kâr etmesi halinde pay sahiplerine kâr payı dağıtılması suretiyle uzun süre kar dağıtılmamasının ortaya çıkaracağı sorunlar giderilmektedir.

Hükümde alınacak kararın “sermayenin üçte biri ile yetinme” olarak ifade edilmesi de yanılıcıdır. Zira, ortaklığın kalan öz sermayesi, esas sermayenin üçte birinden daha az olabilir. Gerçekten 376/2. hükmü, esas (veya çıkarılmış) sermaye ve yasal yedek akçeler toplamının üçte ikisinden tamamına kadar olan sermaye kayıplarında uygulama alanı bulur¹²⁰. Örneğin esas sermayesi 240.000 TL olan bir ortaklığın öz kaynakları 50.000 TL olabilir. “Sermayenin üçte biri ile yetinme” kavramı lafzı gibi yorumlandığında sermayenin üçte biri 80.000 TL olacaktır. Oysa ortaklığın kalan özsermayesi 50.000 TL’dir. Bu durumda, öğretide haklı olarak belirtildiği gibi, hükümdeki hatalı ifadeyi “kalan sermaye ile yetinme” şeklinde anlamak gerekir¹²¹. Böylece esas sermaye yasanın öngördüğü asgari sermaye sınırlarına uyulmak kaydıyla kalan öz kaynaklar düzeyine kadar indirilebilir.

Esas sermayenin bilanço açığını gidermek amacıyla ve bu açık ölçüsünde azaltılması halinde yönetim kurulunca alacaklıları çağırılmaktan ve

¹¹⁷ Bkz., **Türk**, Sermaye Kaybı, s. 158.

¹¹⁸ Bkz., **Schenker**, s. 489; **Sprecher/Sommer**, s. 553.

¹¹⁹ Bkz., **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 645. Mevcut sermaye ile yetinilmesi kararının mevcut durumu olduğu gibi kabul etme olarak nitelendirilmesi halinde, üçüncü kişilerin sadece esas sermaye rakamına bakarak ortaklığın mali durumunu değerlendirmesi riski vardır. Gerçekte ise bu sermayenin önemli bir kısmı yitirilmiştir.

¹²⁰ Bkz., **Moroğlu**, Erdoğan: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2012, s. 170; **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 647.

¹²¹ Görüşün ayrıntılı gerekçeleri için bkz., **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 651 vd. **Moroğlu**, s. 170; **Türk**, Ahmet: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Genel, Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığa İlişkin Hükümlerinden Bazıları Hakkında Düşünceler”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Ankara 2010, s. 2163-2191, burada s. 2181; **Aydın**, s. 106, yazarın verdiği örnekten hükmün lafzına bağlı kaldığı anlaşılmaktadır, ancak yazar s. 107’de kavramı “kalan sermaye ile yetinme” olarak ifade etmiştir.

bunların haklarının ödenmesinden veya teminat altına alınmasından vazgeçilebilir (TTK 474/2). Bu tür sermaye azaltılmasına basitleştirilmiş sermaye azaltılması adı verilmektedir. Öğretide, sermaye azaltılmasının mutlaka sermaye kaybı ölçüsünde yapılmasının gerekli olmadığı, ortaklığın 2/3 oranında sermaye kaybından çıkmasına yetecek ölçüde sermayenin azaltılmasının yeterli olduğu görüşü savunulmaktadır¹²². Bu görüş kabul edilirse, basitleştirilmiş esas sermaye azaltılması yoluna gitmek mümkün olmayacak, alacaklılara çağrı yapılması ve haklarının ödenmesi veya teminat altına alınması gerekecektir (TTK 474/1).

2. Sermayenin Tamamlanması Kararı

Türk Ticaret Kanunu 376/2 uyarınca alınabilecek seçimlik kararlardan biri de “sermayenin tamamlanması” kararıdır. Eski Ticaret Kanunu döneminde öğretide tartışmalı olan “sermayenin tamamlanması” kavramına da yeni yasada açıklık getirilmemiştir. Bu karar esas sermaye artırımına anlamına mı gelmektedir, yoksa esas sermayenin “aynı karar gereğince” önce fiili öz kaynaklar düzeyine kadar azaltılıp, daha sonra aynı oranda artırılmasını mı ifade etmektedir? Kanımızca sermayenin tamamlanması, öz kaynakların en az esas sermaye düzeyine çıkarılması anlamına gelmektedir. Bu durumda sermayenin tamamlanmasıyla kastedilen aslında öz kaynaklar (öz sermaye) dir. Zira esas sermaye esasen sabit bir rakamdır. Öz kaynaklar – esas sermaye eşitliği sağlanırsa sermaye tümüyle “tamamlanmış” olur. Ancak, yasa sadece en az 2/3 oranında sermaye kaybı halinde tedbir alınmasını zorunlu kıldığından ve mevcut sermaye ile yetinmeye (sermaye azaltılmasına) dahi olanak tanıdığından, sermayenin kısmen tamamlanması da yeterli sayılmalıdır¹²³. Bu suretle sermaye kaybının 2/3’ten daha düşük düzeye çekilmesi durumunda artık ortaklığın sona ermesi için bir neden kalmamış demektir.

Sermayenin tamamlanması şu iki yoldan biriyle gerçekleştirilebilir:

İlk olarak, “aynı genel kurul kararıyla” sermaye azaltılmasını takiben en az aynı tutarda veya daha fazla tutarda sermaye artırımını ile öz kaynaklar

¹²² Bkz. **Manavgat (Kırca/Şehirli-Çelik)**, s. 581.

¹²³ Bkz., **Manavgat (Kırca/Şehirli-Çelik)**, s. 575; **Kayar**, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı, s. 651.

esas sermaye düzeyine çıkarılabilir veya esas sermayeyi aşması sağlanabilir (karş. TTK 473/1)¹²⁴. Bu yol izlenmeksizin sadece esas sermayenin artırılması halinde öz kaynaklar hiçbir zaman esas sermaye düzeyine çıkarılmaz¹²⁵. Ancak, buna rağmen, sermaye azaltılmasını takiben artırım yapılmaksızın sadece esas sermayenin artırılması yoluyla da 2/3 oranında sermaye kaybindan kurtulmak, sermaye kaybı miktarını azaltmak mümkündür. Az önce belirttiğimiz üzere bu şekilde sermayenin kısmen tamamlanması da yeterli sayılmalıdır.

Esas sermayenin tamamlanması için aynı karar gereğince esas sermayenin azaltılmasını takiben aynı tutarda bedelleri tamamen ödenecek yeni paylar çıkarılmak suretiyle artırılması halinde esas sözleşmenin değiştirilmesine gerek yoktur (TTK 473/1). Buna karşılık sermaye azaltılmasının ardından esas sermaye daha yüksek bir tutarda artırılabilecekse esas sözleşme değişikliği zorunlu hale gelir.

İkinci olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun 421/2 (a) bendi uyarınca oybirliği ile bilanço zararının (sermaye kaybının) giderilmesi amacıyla pay sahiplerine yükümlülük getiren kararlar da sermayenin tamamlanması mümkündür¹²⁶. Bu karar gereğince pay sahipleri her bir pay için sermaye kaybı oranında ek ödemede bulunurlarsa /eksilen sermaye paylarını tamamlarlarsa) öz kaynaklar – esas sermaye denkliği sağlanmış ve sermaye tamamlanmış olur. Pay sahiplerinin verdiği paralar ödünç olmayıp, öz kaynak niteliği taşıdıklarından iadeleri istenemez¹²⁷.

¹²⁴ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-127, 12-131; **Teoman**, Öner: "Sermayenin Tamamlanması" (Hukuki Mütalaa), Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I, Hukuki Mütalaaalar, Kitap 10, 2000-2002, İstanbul 2013, s. 40 vd., burada s. 46; **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 575; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 650; **Kaya**, s. 18; **Üçışık/Çelik**, s. 413.

¹²⁵ Örneğin, esas sermaye 50.000, öz kaynaklar 25.000 TL iken, esas sermaye 25.000 TL artırılsa, öz kaynaklar 50.000 TL, esas sermaye ise 75.000 TL olur. Gerçi, 2/3 oranında sermaye kaybı giderilmiştir, ancak sermaye tamamlanmamış, öz kaynaklar-esas sermaye denkliği sağlanamamıştır.

¹²⁶ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-131; **Manavgat (Kırca/Şehirali-Çelik)**, s. 580; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 650; **Kaya**, s. 18; **Üçışık/Çelik**, s. 413; **Bilgili/Demirkapı**, s. 377; **Şener**, s. 372; **Kaya**, s. 18.

¹²⁷ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-131; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 650.

Bazı durumlarda ise, 2/3 oranında sermaye kaybının bir genel kurul kararı gerekmeksizin giderilmesi mümkün olabilir. Örneğin, oybirliği söz konusu olmaksızın da bazı pay sahipleri ortaklığa öz kaynak niteliğinde para koyarak sermaye kaybını kısmen veya tamamen giderebilirler¹²⁸. Ancak bu halde genel kurulun aldığı bir sermayenin tamamlanması kararı yoktur. Buna rağmen ortaklık sona ermez. Çünkü getirilen öz kaynakla sermaye kaybı giderildiğine veya üçte ikinin altına indirildiğine göre, zaten 376/2 hükmünün uygulanması söz konusu olmaz.

Türk Ticaret Kanunu'nun 139/1 maddesi gereğince sermaye kaybını giderecek şekilde ortaklıkların birleşmesi halinde de sermaye kaybı giderilmiş olacağından 376/2 maddesi uygulanmaz. Nihayet alacaklılardan bazıları 2/3 oranındaki sermaye kaybını giderecek tutardaki alacaklarından vazgeçerlerse (ortaklıkla ibra sözleşmesi yaparlarsa) yine sermaye kaybı giderilmiş olur¹²⁹. Buna karşılık alacaklılardan bir kısmının Türk Ticaret Kanunu 376/3 anlamında son sıraya geçme hususunda ortaklıkla sözleşme yapmaları (*Rangrücktrittsvereinbarung*) sermaye kaybını ortadan kaldırmaz ve 376/2 hükmünün uygulanmasını engellemez¹³⁰.

B. Yasal Düzenlemenin Eleştirisi

AB Hukukunda, Alman ve İsviçre Hukuklarında yer almayan 2/3 oranında sermaye kaybına ilişkin düzenleme birçok bakımdan eleştiriye açıktır. Yeni Türk Ticaret Kanunu, bu düzeydeki sermaye kaybının tepsitinde aktiflerin tahmini satış fiyatlarını değil, yıllık bilançoğu esas almıştır.

¹²⁸ Bkz., **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, N. 12-131; **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 650; **Üçışık/Çelik**, s. 413; **Bilgili/Demirkapı**, s. 377; **Şener**, s. 372.

¹²⁹ Bkz., **Kayar**, Yeni TTK'ya Göre Sermaye Kaybı, s. 650; **Üçışık/Çelik**, s. 413; **Bilgili/Demirkapı**, s. 377; **Şener**, s. 372; **Kaya**, s. 18.

¹³⁰ TTK 376/3 uyarınca, borca batıklık nedeniyle iflas kararının verilmesinden önce, şirketin açığını karşılayacak ve borca batık durumunu ortadan kaldıracak tutardaki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer tüm alacaklıların sırasından sonraki sıraya konulmasını yazılı olarak kabul ederlerse iflâs kararı verilmez. 2/3 oranında sermaye kaybı halinde iflâs söz konusu olmadığından ve sıradan çekilme borcun sona ermesi anlamına gelmeyip, ancak borca batıklık hali devam ettiği sürece ve iflâs halinde bir sonuç doğurduğundan, bunun dışında alacaklı alacağını takip ve dava edebileceğinden bu düzenleme 2/3 oranında sermaye kaybı bakımından uygulama alanı bulmaz.

Her ne kadar böylece Eski Ticaret Kanunu dönemindeki sermaye kaybının tespitinde muhtemel satış fiyatları esas alınırken sermayenin azaltılması veya tamamlanmasında yıllık bilançonun esas alınması nedeniyle ortaya çıkan çelişki giderilmiş ise de, bu defa hükmün amacıyla bağdaşmayan başka bir çelişki ortaya çıkmıştır. Şöyle ki: Yıllık bilançoda görülen 2/3 oranında sermaye kaybı, mutlaka alacaklılar yönünden bir risk ortaya çıktığı anlamına gelmez. Zira, aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden düzenlenen bilanço borca batıklık göstermedikçe, alacaklıların hakları ortaklık malvarlığıyla tam olarak karşılanmaktadır. Diğer taraftan Yeni Türk Ticaret Kanunu 2/3 oranında sermaye kaybı halinde alacaklılara bir hak da tanımamıştır (karş. ETK 436)¹³¹. Yıllık bilançoda görülen 2/3 oranındaki sermaye kaybı olsa olsa borca batıklık şüphesine delâlet edebilir ki, bu durumda Türk Ticaret Kanunu 376/3 uyarınca hem işletmenin devamlılığı esasına göre, hem de aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden ara bilanço düzenlenmesi gerekecektir. Bu bilançolar ise, ortaklığın kendiliğinden veya yönetim kurulunun değerlemedeki takdiri sonucu oluşan gizli yedek akçeleri varsa sermaye kaybının hiç mevcut olmadığını veya çok daha düşük düzeyde bulunduğunu gösterebilir¹³². Hal böyle iken ve Yeni Türk Ticaret Kanunu yıllık bilançodaki 2/3 oranında sermaye kaybını alacaklıların korunmasını gerektiren bir durum olarak kabul etmemiş iken, bundan dolayı ortaklığı sona erme riskiyle karşı karşıya bırakmak doğru olmamıştır¹³³. Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki, (öz) sermayenin tamamen yitirildiği ve ortaklığın borca batık hale geldiği durumda dahi, mahkemece iflâsın ertelenmesine karar verilebilmekte ve ortaklık, Türk Ticaret Kanunu 376/2'nin aksine seçenек olarak sunulan iki tedbirle değil, kabul edilen projesinde yer alan çok sayıda tedbiri uygulamaya koymak suretiyle mali durumunu iyileştirme imkanını elde etmektedir. Borca batıklık halinde dahi bu esneklik sağlanırken, 2/3 oranında sermaye kaybı halinde ortaklığı mutlaka iki karardan birini almaya zorlamak da çelişkili bir durumdur.

¹³¹ ETK 436, (ETK 324/2 gereğince aktiflerin tahmini satışı fiyatları üzerinden düzenlenen bilançoya göre) 2/3 oranında sermaye kaybının varlığı halinde alacaklılara fesih davası açma hakkı tanımıştı. Fesih yaptırımından kurtulmak isteyen ortaklığın davacıya geçerli teminat göstermesi gerekiyordu. Böylece ETK sisteminde 2/3 oranında sermaye kaybı, alacaklıların korunmasını gerektiren özel bir durum olarak kabul edilmişti.

¹³² Bkz., **Aydın**, s. 104 ve özellikle dipn. 8.

¹³³ Bu ve benzer eleştiriler için bkz., **Aydın**, s. 103 vd., özellikle s. 106-107.

Yasa, yıllık bilançoda görülen 2/3 oranında sermaye kaybı halinde sadece bilançoda görünen açığı (sermaye kaybını) gidermek amacıyla esas sermaye azaltılması yapılmasını zorunlu kılsaydı, bunu bir ölçüde makul görmek mümkün olabilirdi. Zira 2/3 oranında sermaye kaybı halinde ortaklığın esas (veya çıkarılmış) sermayesi gerçek sermaye durumunu (öz kaynakları) yansıtmadığından, üçüncü kişiler nezdinde yanılığlara neden olabilir. Ne var ki, aynı sakınca daha düşük sermaye kayıplarında da (örneğin 1/2 oranında sermaye kaybında da) mevcuttur. Kaldı ki, yanılığa düşmemek için üçüncü kişilerin (örneğin ortaklığa kredi verecek bir bankanın) yıllık bilançoju incelemesi yeterli olacaktır. Diğer taraftan yasakoyucu bu sakıncayı gidermek için, ortaklığa bilanço açığını (sermaye kaybını) gidermek amacıyla basitleştirilmiş usulde esas sermaye azaltılması yapma imkanı getirmiştir (TTK 474/2). Bunda sadece üçüncü kişilerin değil, bizzat pay sahiplerinin de çıkarı vardır. Bilanço açığı giderilirse pay sahipleri izleyen dönemde kâr payı alma imkanını elde edebileceklerdir¹³⁴. O halde sermaye kaybı halinde bilanço açığını gidermeyi yasal bir zorunluluk haline getirmeye gerek yoktur. Diğer taraftan bilanço açığını gidermek amacıyla esas sermaye azaltılması yapılması zorunlu sayılsa dahi, bu konuda karar alınmasının yaptırımını ortaklığın sona ermesi olarak öngörmek de abartılıdır. Son olarak belirtelim ki, Yeni Türk Ticaret Kanunu esas sermaye azaltımında nisapları artırdığından ((TTK 473/3 yollamasıyla TTK 473/3)¹³⁵ 2/3 oranında sermaye kaybı halinde sermayesini tamamlayamayan ortaklık, zorunlu olarak esas sermaye azaltımı seçeneği hakkında karar vermek zorunda kalacak, ancak ağırlaştırılmış karar yetersayısı nedeniyle bu da kolay olmayacak, ortaklık sona ermeye sürüklenecektir¹³⁶.

¹³⁴ Oysa, ortaklık kârıyla bilanço açığı giderilmedikçe pay sahiplerine kar payı dağıtılması mümkün değildir. Zira kar payı ancak Kâr payı ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabılır (TTK 509/2). Net dönem karı ise, dönem karından zararlar düşülerek tespit edilir, bkz, bu yönde **Aydın**, s. 107.

¹³⁵ TTK 421/3 yollamasıyla TTK 473/3 uyarınca, esas sermayenin azaltılması kararı, sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oylarıyla alınır.

¹³⁶ Bkz., aynı yönde **Aydın**, s. 108, ancak yazar sona erme sonucunun ne azınlığın ne de çoğunluğun çıkarına olmadığını, bu nedenle açılacak olan bir sona ermenin tespiti davasının menfaat yokluğu nedeniyle reddedilmeye mahkum olduğunu öne sürmektedir,

Özetle kanımızca, 376. maddede sadece 1/2 oranında sermaye kaybı ile borca batıklığa hüküm ve sonuç bağlamak yeterli olurdu. 2/3 oranında sermaye kaybı için özel hükümler getirmeye gerek yoktu. Ayrıca belirtelim ki, 2/3 oranında sermaye kaybına ilişkin düzenlemede son derece nadir hallerde ve daha çok Eski Ticaret Kanunu 436 uyarınca alacaklıların fesih davası açtığı hallerde uygulama alanı bulabilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk Ticaret Kanunu'nun 376. maddesi, Eski Ticaret Kanunu'nun 324. maddesine kıyasla önemli yenilikler içermektedir. Yapılan yeniliklerin amacının, en başta anonim ortaklığın mali durumunun sermaye kaybına yol açacak ölçüde bozulması halinde daha etkin tedbirler alınmasını sağlamak olduğu söylenebilir. Zira, sermaye kaybının tespitinde yasal yedek akçelerin esas sermayeyle birlikte esas alınması, mali durumun bozulmasının daha erken bir evresinde gerekli önlemlerin alınmasını sağlamıştır. Ortaklık bu erken evrede sermaye kaybını 1/2 oranından daha düşük bir düzeye getirmek istiyorsa elindeki tek imkan bilanço zararının kapatılması için yasal yedek akçeleri çözmektir. Böylece bazı ortaklıkların yasal yedek akçeleri çözmek suretiyle Türk Ticaret Kanunu 509 uyarınca kar dağıtılmasını önlemesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Sermaye kaybının tespiti bakımından yasal yedek akçelerin esas sermaye gibi işlem görmesi sonucunda sermaye kaybını tespit eden formül "esas sermaye + yasal yedek akçeler - öz kaynaklar" şeklinde ifade edilebilir. Basit bir matematiksel işlemle sermaye kaybını "bilanço zararı - yasal yedek akçeler dışındaki açık yedek akçeler" şeklinde formüle etmek de mümkündür.

Yeni düzenlemede esas sermayeyle birlikte esas alınacak olan yasal yedek akçe kavramına öncelikle Türk Ticaret Kanunu'nun 519. maddesine göre ayrılan genel yasal yedek akçe dahildir. Bunların Türk Ticaret Kanunu

bkz., Aydın, s. 109. Kanımızca bilanço açığı nedeniyle esas sermaye azaltımı yapılmadığı için kar payı alamayan azlığın böyle bir dava açmakta hukuki yararı vardır. Zira çoğunluk bu yönde bir karar almadığı için ortaklıktan kâr payı alamamaktadır. Böyle bir durumda azlık zaten TTK 531'e dayanarak ortaklığın haklı nedenle feshini dava edebileceğine göre, aynı amaca ulaşmak için sona ermenin tespitini de isteyebilir.

619/3 anlamında üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen nitelikte olup olmamaları önem taşımaz. Kanımızca, Türk Ticaret Kanunu'nun 520. maddesinde ortaklığın kendi paylarını edinmesi halinde edinilen paylar için ödenen bedel ölçüsünde ayrılması öngörülen yedek akçeler de üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen, kar payı olarak dağıtılmayan yasal yedek akçe niteliği taşıdıklarından 376. maddede belirtilen yasal yedek akçe kavramına dahildir. Türk Ticaret Kanunu 520/2 uyarınca ayrılması zorunlu olan yeniden değerlendirme fonu da üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen bir yasal yedek akçe olup, bu da Türk Ticaret Kanunu 376/1 ve 2'de sözü edilen yasal yedek akçelere dâhildir

Gerek 1/2, gerek 2/3 oranında sermaye kaybı tespit edilirken yıllık bilanço, esas alınır. Bu bakımdan en önemli yenilik 2/3 oranında sermaye kaybının tespitinde artık aktiflerin tahmini satış fiyatlarının değil, yıllık bilançoya geçirilen defter değerlerinin (kaydi değerlerin) esas alınmasıdır.

Yasada açık hüküm bulunmamasına rağmen, öğretide savunulan bir görüşün aksine, hükmün konuluş amacı dikkate alındığında, yıllık bilanço esaslarına göre düzenlenmiş bir ara bilançonun en az 1/2 oranında sermaye kaybı göstermesi halinde de yönetim kurulunun derhal genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırması ve 376. maddenin 1 ve 2. fıkralarında öngörülen önlemleri genel kurula sunması gerektiği kanısındayız.

Yeni düzenlemede, 1/2 oranında sermaye kaybı halinde, yönetim kurulunun durumu sadece genel kurula bildirmekle yetinmeyip, ayrıca uygun gördüğü iyileştirici önlemleri genel kurula sunması zorunlu hale getirilmiştir. Ancak hükümde, genel kurula sunulacak iyileştirme önlemlerinin neler olduğu belirtilmemiş, sadece yönetim kurulunun "uygun gördüğü" önlemleri genel kurula sunacağı öngörülmüştür. Esasen doğru olan da budur. Yasakoyucu, ortaklığın işletme konusu, rekabet şartları ve genel ekonomik duruma göre alınabilecek önlemlerin değişebileceğini göz önüne alarak bu hususta müdahaleci olmamıştır. Yönetim kurulu öncelikle özen borcu ve bağlılık yükümü gereği (TTK 369) tedbirli bir yönetici gibi davranarak, mali durumun hangi tedbirlerle iyileştirileceğini belirlemeli ve bunlardan genel kurul kararını gerektirmeyen iyileştirme tedbirlerini derhal uygulamaya koymalıdır. Yönetim kurulunun özen borcu gereği kullandığı takdire göre, mali durumun iyileştirilmesi bir genel kurul kararını gerektiriyorsa, bu husustaki karar teklifini de genel kurula sunması gerekir. Genel kurul ancak gündemde

yer alan hususlarda karar verebilir. Türk Ticaret Kanunu 376/1 gündeme bağlılık ilkesinin istisnalarından biri değildir.

AB Hukukunda, Alman ve İsviçre Hukuklarında yer almayan esas sermayenin üçte ikisi oranında sermaye kaybı, durumun tespitinde esas alınacak bilanço bakımından getirilen yenilik dışında Eski Ticaret Kanunu'nun 324. maddesinden alınmıştır. Buna karşılık Eski Ticaret Kanunu'nun 436. maddesinde aynı durum için alacaklılara tanınan fesih davası açma hakkı yeni yasaya alınmamıştır.

Eski Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak 2/3 oranında sermaye kaybı artık aktiflerin tahmini satış fiyatları esas alınarak düzenlenen bilançodan değil, yıllık bilançodan tespit edilecektir. Bu yeni düzenleme, sermayenin azaltılması veya tamamlanmasında hangi bilançoda görünen sermaye kaybının esas alınacağına dair sorunu çözmüştür. Eski Ticaret Kanunu'nda sermaye kaybının tespitinde aktiflerin tahmini satış fiyatları, azaltma veya tamamlama bakımından ise yıllık bilançonun esas alınması bir çelişkiyi ifade etmekteydi.

2/3 oranında sermaye kaybının tespitinde esas veya çıkarılmış sermaye ile birlikte yasal yedek akçeler de dikkate alınmaktadır. Acaba esas sermayenin azaltılmasında veya tamamlanmasında da yasal yedek akçeler dikkate alınacak mıdır? Kanımızca, yönetim kurulunun önce yasal yedek akçeleri çözmesi ve buna rağmen 2/3 oranında sermaye kaybı varsa ancak o zaman genel kurulu toplantıya çağırması en uygun çözümdür. Bu yapılmamışsa, esas sermayenin azaltılması ve tamamlanmasında sadece esas sermayenin esas alınması gerekir

376. maddenin 2. fıkrasındaki “sermayenin üçte biri ile yetinme” terimi yanıltıcı olduğu gibi (doğrusu kalan sermaye ile yetinme olmalıdır), bu terimin gerçekte esas (veya çıkarılmış) sermayenin azaltılması anlamına geldiği tartışmasız iken, yeni yasa hükmüne aynen alınması da doğru olmamıştır.

Türk Ticaret Kanunu 376/2 uyarınca alınabilecek seçimlik kararlardan biri de “sermayenin tamamlanması” kararıdır. Eski Ticaret Kanunu döneminde öğretilerde tartışmalı olan “sermayenin tamamlanması” kavramına da yeni yasada açıklık getirilmemiştir. Kanımızca sermayenin tamamlanması, öz kaynakların en az esas sermaye düzeyine çıkarılması anlamına gelmek-

tedir. Bu nedenle tamamlama ilke olarak esas sermaye azaltımıyla eş zamanlı esas sermaye artırımıyla gerçekleştirilebilir. Ancak, Türk Ticaret Kanunu 376/2 sadece en az 2/3 oranında sermaye kaybı halinde tedbir alınmasını zorunlu kıldığından ve mevcut sermaye ile yetinmeye (sermaye azaltılmasına) dahi olanak tanıdığından, sermayenin kısmen tamamlanması da yeterli sayılmalıdır. Bu suretle sermaye kaybının 2/3'ten daha düşük düzeye çekilmesi durumunda artık ortaklığın sona ermesi için bir neden kalmamış demektir.

AB Hukukunda, Alman ve İsviçre Hukuklarında yer almayan 2/3 oranında sermaye kaybına ilişkin düzenleme birçok bakımdan eleştiriye açıktır. Bir kere, yıllık bilançoda görülen 2/3 oranında sermaye kaybı, mutlaka alacaklılar yönünden bir risk ortaya çıktığı anlamına gelmez. Zira, aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden düzenlenen bilanço borca batıklık göstermedikçe, alacaklıların hakları ortaklık malvarlığıyla tam olarak karşılanmaktadır. Diğer taraftan Yeni Türk Ticaret Kanunu 2/3 oranında sermaye kaybı halinde alacaklılara bir hak da tanımamıştır (karş. ETK 436). Böylece 2/3 oranında sermaye kaybı alacaklıların korunmasını gerektiren bir durum olarak kabul edilmemiş iken, bundan dolayı ortaklığı sona erme riskiyle karşı karşıya bırakmak doğru olmamıştır. Bu arada, borca batıklık halinde, mahkemece iflâsın ertelenmesine karar verilirse, ortaklık kabul edilen projesinde yer alan çok sayıda tedbiri uygulamaya koymak suretiyle mali durumunu iyileştirme imkanına sahip iken, 2/3 oranında sermaye kaybı halinde ortaklığı mutlaka iki karardan birini almaya zorlamak da çelişkili bir durumdur. En doğrusu 376. maddenin 2/3 oranında sermaye kaybının hukuki sonuçlarını düzenleyen 2. fıkrasının yürürlükten kaldırılmasıdır.

KISALTMALAR

AktG.	: Aktiengesetz
APOK	: Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu
ATOD.	: Ankara Ticaret Odası Dergisi
Art.	: Artikel
b.	: bent
Batider.	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bd.	: Band
Bs.	: Baskı
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
c.	: cümle
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dipn.	: dipnot
Diss.	: Dissertation
ETK.	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
f.	: fıkra
GÜİİBFD.	: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Hrsg.	: Herasugegeben
İBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İİK.	: icra ve İflas Kanunu
İkt.Mal.	: İktisat ve Maliye
Karş.	: Karşılaştırınız
KHAD.	: Kazancı Hukuk Araştırmaları Dergisi

MÜHFAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N.	: Numara
OR.	: Obligationenrecht
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SJZ.	: Schweizerische Juristenzeitung
ST.	: Schweizer Treuhänder
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı

KAYNAKÇA

- Arslan**, İbrahim: Anonim Şirketlerde Yönetim Yetkisinin Sınırlandırılması, Konya 1994.
- Arslanlı**, Halil: Anonim Şirketler, C. I, Umumi Hükümler, 2. Bs., İstanbul 1959, C. II-III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul 1960.
- Aydın**, Alihan: “Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığa İlişkin Düzenlemesine (TK. m. 376) Eleştirel Bir Bakış”, İHFM, 2012, C. LXX, S. 2, s. 101 vd.
- Bauen**, Marc/**Bernet**, Bernet, Robert: Scherizer Aktiengesellschaft, Zürich/Basel/Genf 2007.
- Bauer**, Thomas, “Sanierungsrecht im Umbruch, Unterschiedliche Gesetze - einheitliche Zielsetzung, gesamtheitliche Betrachtung”, ST, 2014, 1-2, s. 53 vd.
- Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan: Şirketler hukuku, Bursa 2013.
- Böckli**, Peter: Schweizer Aktienrecht mit Fusionsgesetz Börsengesellschaftsrecht, Konzernrecht, Corporate Governance, Recht der Revisionsstelle und der Abschlussprüfung in neuer Fassung unter Berücksichtigung angelaufenen Revision des Aktien- und Rechnungslegungsrechts, 4. Aufl., Zürich/Basel/Genf 2009.
- Bühler**, Christoph B.: “Aeussergerichtliche Sanierung der Aktiengesellschaft, Lösungsansätze zur Verbesserung der aktienrechtlichen Rahmenbedingungen der Saierung dew lege ferenda”, ST, 2010, s. 444 vd.
- Bürgi**, F. Wolfhart: Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd. V, Obligationenrecht, 5. Teil, Die Aktiengesellschaft, Bd. 1, Rechte und Pflichten des Aktionärs, Art. 660-697; Bd. 2, Art. 698/738, Zürich 1969.
- Domanıç**: Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988
- Forstmoser**, Peter/**Meier-Hayoz**, Arthur/**Nobel**, Peter: Schweizerisches Aktienrecht, Bern 1996.

- Glanzmann**, Lukas: “Haftungsrisiken der leitungsorgane in der finanziellen krise des Unternehmens”, in: *Entwicklungen im Gesellschaftsrecht IX*, (Hrsg. Kunz, Peter/Jörg, Florian S./Arter, Oliver), Bern 2014, s. 248-286.
- İmregün**, Oğuz: *Anonim Ortaklıklar*, İstanbul 1989.
- Kaya**, Mustafa İsmail: “Ticaret Kanunu ve TTK Tasarısının Yönetim Kuruluna Anonim Ortaklığın Mali Durumunun Bozulması Halinde Yüklendiği Yükümlülükler”, *Kazancı Hukuk Dergisi*, 2007, S. 37-38, s. 7 vd.
- Kayar**, İsmail: *Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler*, Konya 1997 (Anılış: Kayar, Mali Durumun Bozulması).
- Kayar**, İsmail: “Yeni TTK’ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları” (“6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu beklerken” MÜHFHAD, C. 18, S. 2, 2012, s. 643 vd. (Anılış: Kayar, Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı).
- Kendigelen**, Abuzer: *Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 2. Bs., İstanbul 2012.
- Kırca**, İsmail/Şehirli Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar: *Anonim Şirketler Hukuku*, C. 1, Temel kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, Ankara 2013.
- Koeflerli**, Jürg A.: *Der Sanierer einer Aktiengesellschaft*, Zürich 1994.
- Lanz**, Rudolf: *Kapitalverlust, Überschuldung, Sanierungsvereinbarung*, Diss. Zürich 1985.
- Meier-Hayoz**, Arthur/Forstmoser, Peter: *Schweizerisches Gesellschaftsrecht*, 10. Aufl., Bern 2007.
- Moroğlu**, Erdoğan: *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul 2012.
- Öçal**, Akar: “Anonim Şirketlerde Mali Durumun Bozulmasının Ortaya Çıkardığı Bazı Hukuki Sorunlar“, *ATOD.*, 6/1975, s. 9 vd.
- Pulaşlı**, Hasan: *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. I, 2. Bs., Ankara 2014.
- Schenker**, Urs: “Möglichkeiten zur privatrechtlichen Sanierung von Aktiengesellschaften”, *SJZ*, 105/2009, s. 485-497.

- Şener**, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2012.
- Sprecher**, Thomas/**Sommer**, Christa: "Sanierung nach Aktienrecht", ST, 2014/6-7, s. 551 vd.
- Tekil**, Fahiman: Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993.
- Tekinalp**, Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul 2013 (Anılış: Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları).
- Tekinalp**, Ünal: "Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması Halinde Yönetim Kurulunun ve Denetçilerin Görevi", İkt.Mal., C. XXXI, 7/1984, s. 279 vd. (Anılış: Tekinalp, Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması)
- Teoman**, Öner: "Sermayenin Tamamlanması" (Hukuki Mütalaa), Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I, Hukuki Mütalaaalar, Kitap 10, 2000-2002, İstanbul 2013, s. 40 vd.
- Türk**, Ahmet: Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, Ankara 1999 (Anılış: Türk, Sermaye Kaybı).
- Türk**, Ahmet: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Genel, Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığa İlişkin Hükümlerinden Bazıları Hakkında Düşünceler", Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara 2010, s. 2163-2191 (Anılış: Türk, TTK Tasarısı).
- Türk**, Ahmet: "Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler", DEÜHFD, C. 4, S. 2, 2002, s. 173-233 (Anılış: Türk, Gizli Yedek akçeler).
- Türk**, Ahmet: "Anonim Ortaklığın Mali Durumunun İyileştirilmesi", GÜİİBFD, C. 1, S. 1. Bahar 1999, s. 105-137 (Anılış: Türk, Mali durumun İyileştirilmesi).
- Üçışık**, Güzin/**Çelik**, Aydın: Anonim Ortaklıklar Hukuku, C. I, Ankara 2013.
- Ünal**, Mustafa: "Anonim Ortaklıklarda Yönetim ve Yönetim Görevlerinin Murahhaslara Bırakılması", Batider, C. XI, 3/1982, s. 49 vd.
- von Büren**, Roland/**Stoffel**, Walter A./**Weber**, Rolf H.: Grundriss des Aktienrechts, Mit Berücksichtigung der laufenden Revision, 3. Aufl., Zürich/Basel/Genf 2011.

- von Greyerz**, Christoph: “Prüfung, Berichterstattung und Vorgehen bei Kapitalverlust und Überschuldung”, Aufgaben und Verantwortlichkeit der Kontrollstelle, Schriftenreihe der schweizerischen Treuhand- und Revisionskammer, Bd. 36, Zürich 1979, s. 9 vd.
- von Salis**, Ulysses: “Kapitalverlust und Sanierungsfusion”, In: Sanierung und Insolvenz von Unternehmen II, hrsg von Thomas Sprecher, Europainstitut, Zürich 2011, s. 149 vd., aynı makale: <https://scholar.google.com.tr/scholar?bav=on.2,or.&bvm=bv.99804247,d.bGg&biw=1067&bih=495&dpr=1.5&um=1&ie=UTF-8&lr&q=related:OVVgnmM8ry-U2M:scholar.google.com/> s. 1 vd.
- Wüstiner**, Hanspeter: In Basler Kommentar-Obligationenrecht, II, Zürich 2008.